

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**DIPLOMSKO DELO
UNIVERZITETNEGA PROGRAMA**

**REPUBLIKA SLOVENIJA IN EVROPSKO
SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE**

Nina Marovt

Ljubljana, september 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO
UNIVERZITETNEGA PROGRAMA

**REPUBLIKA SLOVENIJA IN EVROPSKO SODIŠČE ZA
ČLOVEKOVE PRAVICE**

Kandidatka: Nina Marovt

Vpisna številka: 04032816

Mentor: Izr. prof. dr. Rudi Kocjančič

Ljubljana, september 2010

IZJAVA O AVTORSTVU

Diplomskega dela

Podpisana Nina Marovt,

študentka z vpisno številko 04032816, sem avtorica diplomskega dela z naslovom:
REPUBLIKA SLOVENIJA IN EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za upravo v skladu z njenimi pravili,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Tina Marovt, prof. slovenščine

Ljubljana, 2. 9. 2010

Podpis avtorice:

POVZETEK

Človekove pravice so pomemben sestavni del množične družbene zavesti. V okviru Sveta Evrope deluje Evropsko sodišče za človekove pravice in svoboščine, ki je v svoji več desetletij razvijajoči se sodni praksi z uvedbo dodatnega protokola številka XI h Konvenciji o človekovih pravicah leta 1998 pridobilo izjemen pomen kot mednarodni organ. Uvedba dodatnih protokolov h Konvenciji omogoča stalno širjenje obsega človekovih pravic. Evropska konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah omogoča katerikoli osebi, pravni ali fizični, nevladni organizaciji ali skupini posameznikov, ki zatrjujejo, da so žrtve kršitev pravic priznanih s Konvencijo in njenimi protokoli, da se pritožijo na Evropsko sodišče za človekove pravice. Tudi Slovenija je že bila obsojena pred Evropskim sodiščem za človekove pravice.

Ključne besede: človekove pravice, Svet Evrope, Evropsko sodišče za človekove pravice, Konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah, protokol.

SUMMARY

Today human rights are very important component of social consciousness of masses. Within The Council of Europe there is an important institution called The European Court of Human Rights and Freedoms. By introducing an additional protocol number XI to The Convention on Human Rights in 1998, The Court has gained great importance as an international body in it several decades of evolving case law. The introduction of additional protocols to The Convention allows the continuous spread of the scope of human rights. The European Convention on Human Rights and Freedoms allows any person, legal or natural, non-governmental organization or group of individuals claiming to be victims of violations of the rights recognized by The Convention and its protocols to appeal to The European Court of Human Rights. Slovenia has already been convicted before the European Court of Human Rights.

Keywords: Human Rights, The Council of Europe, The European Court of Human Rights, The Convention on Human Rights and Freedoms, Protocol.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU.....	i
POVZETEK.....	ii
SUMMARY	iii
KAZALO.....	iv
1 UVOD	1
2 PRAVNO VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC IN SVOBOŠČIN V REPUBLIKI SLOVENIJI	2
2.1 Sodno varstvo pravic in svoboščin	2
2.2 Ustavnosodno varstvo pravic in svoboščin.....	3
2.3 Varuh človekovih pravic	3
2.4 Mednarodno varstvo človekovih pravic in svoboščin.....	4
3 PRAVNA UREDITEV SVETA EVROPE.....	6
3.1 Svet Evrope.....	6
3.1.1 Predstavitev Sveta Evrope	6
3.1.2 Organi Sveta Evrope	6
3.2 Evropsko sodišče za človekove pravice	11
3.2.1 Organizacija in delovanje sodišča	11
3.2.1.1 Sodniki	11
3.2.1.2 Predsedstvo sodišča in vloga urada	11
3.2.1.3 Sodna pisarna	12
3.2.1.4 Delovanje sodišča	13
3.2.1.5 Sestava sodišča.....	13
3.2.2 Postopek pred sodišča Sodiščem.....	14
3.3 Evropska konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah.....	16
3.3.1 Protokol številka I	19
3.3.2 Protokol številka IV	19
3.3.3 Protokol številka VI	20
3.3.4 Protokol številka VII.....	20

3.3.5	Protokol številka XII	21
3.3.6	Protokol številka XIII.....	21
3.3.7	Protokol številka XIV	22
3.4	Splošno o pritožbah na Evropsko sodišče za človekove pravice.....	23
3.4.1	Opis postopka vlaganja pritožb	23
3.4.2	Problemi postopka in trenutni pripad zadev	25
3.4.3	Vsebinski problemi pritožb	28
4	ZNAČILNEJŠE NEGATIVNE SODBE PROTI REPUBLIKI SLOVENIJI	29
4.1	Belinger proti Sloveniji	29
4.2	Lukenda proti Sloveniji	30
4.3	Majarič proti Sloveniji	32
4.4	Rehbock proti Sloveniji	34
4.5	Tričković proti Sloveniji.....	41
4.6	Šilih proti Sloveniji.....	43
5	ZAKLJUČEK	47
	LITERATURA.....	49
	VIRI.....	50

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Vloge dodeljene sodnim formacijam	25
Grafikon 2: Izdane sodbe po letih	26
Grafikon 3: Sodbe od 1959–2009 po kršenih pravicah.....	27

KAZALO UPORABLJENIH KRATIC IN OLAJŠAV

EKČP – Evropska konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah
ESČP – Evropsko sodišče za človekove pravice
OZN – Organizacija združenih narodov
RS – Republika Slovenija
SE – Svet Evrope
EU – Evropska unija
ZKP – Zakon o kazenskem postopku
€ – evro, enotna valuta Evropske unije
SIT – tolar, nekdanja slovenska denarna valuta
DEM – marka, nekdanja nemška valuta
Konvencija – Evropska konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah
Komisija – Evropska komisija za človekove pravice
Sodišče – Evropsko sodišče za človekove pravice
Vlada – Vlada Republike Slovenije
Skupščina – Parlamentarna skupščina Sveta Evrope
Komisar – Komisar za človekove pravice Sveta Evrope

1 UVOD

Človekove pravice so izredno pomembna vrednota modernega demokratičnega sveta. Prvi koraki pri zagotavljanju višje ravni človekovih pravic in njihovega varstva so bili v Evropi narejeni po 2. svetovni vojni, v okviru organizacije Sveta Evrope. Leta 1950 je bila znotraj Sveta Evrope sprejeta Konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah, ki predstavlja osnovo, na kateri se je raven človekovih pravic začela dvigovati.

Konvenciji je bilo do sedaj dodanih že 14 protokolov, ki dodajajo pravice h Konvenciji. Zadnji protokol, številka XIV, je stopil v veljavo 1. 6. 2010 in predvideva reforme oziroma preoblikovanje Evropskega sodišča za človekove pravice.

Evropsko sodišče za človekove pravice se je uveljavilo kot najpomembnejši varuh človekovih pravic in kot edinstven mehanizem za uveljavljanje minimalnih evropskih standardov.

Najpomembnejša dejavnost Evropskega sodišča za človekove pravice je sprejemanje in spremljanje uveljavljanja številnih konvencij, ki jih je več kot 150. Med njimi je zagotovo najpomembnejša Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Slovenija je postala članica Sveta Evrope leta 1993 ter leto pozneje ratificirala Evropsko konvencijo o človekovih pravicah in svoboščinah.

Republika Slovenija je že bila obsojena pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. Najpomembnejša primera iz sodne prakse sta primera Rehbock in Lukenda. Slovenija je bila obsojena za nečloveško ravnanje v primeru Rehbock. Primer Lukenda je postavil smernice za reformo sodnega sistema v Sloveniji zaradi prevelikih sodnih zaostankov.

Izbrala sem si diplomsko nalogo z naslovom Republika Slovenija in Evropsko sodišče za človekove pravice, ker je zagotavljanje visoke ravni človekovih pravic in njihovega varstva ključnega pomena tako na državni kot na evropski ravni. Slovenija je varstvo in pomen človekovih pravic po slovenski Ustavi okrepila s podpisom Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

V prvem poglavju sem na kratko predstavila pravno varstvo človekovih pravic in svoboščin.

V drugem poglavju sem opisala Svet Evrope ter v okviru le-tega delovanje Evropskega sodišča za človekove pravice ter Evropsko konvencijo o človekovih pravicah in svoboščinah. Poglavje sem zaključila s podrobno seznanitvijo o pritožbi na Evropsko sodišče za človekove pravice in s problemi vlaganja pritožb ter navedla nekaj statističnih podatkov.

V zadnjem delu diplomske naloge sem predstavila značilnejše negativne sodbe, ko je bila Republika Slovenija tožena pred Evropskim sodiščem za človekove pravice.

2 PRAVNO VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC IN SVOBOŠČIN V REPUBLIKI SLOVENIJI

Ustava Republike Slovenije (RS) je pri določanju in varovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin nedvoumna. Natančno opredeljuje človekove pravice in temeljne svoboščine, ki jih lahko delimo na politične, ekonomske, kulturne, socialne in druge. Ustava določa varovanje človekovih pravic. Vsak poseg v ustavno pravico je strogo vezan na urejanje z zakonom.

2.1 SODNO VARSTVO PRAVIC IN SVOBOŠČIN

»Najučinkovitejše sodno varstvo človekovih pravic in svoboščin je zagotovljeno v Ustavi Republike Slovenije. Že na začetku poglavja o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah Ustava zagotavlja sodno varstvo človekovih pravic in svoboščin in pravico do odprave posledic njihove kršitve. Ustava Republike Slovenije zagotavlja pravico do pritožbe ali drugega pravnega sredstva proti odločbam sodišč in drugih državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil, s katerimi ti odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih (Ustava, 25. člen). Določa tudi, da ima vsakdo pravico do povračila škode, ki mu jo v zvezi z opravljanjem službe ali druge dejavnosti državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil s svojim protipravnim ravnanjem stori oseba ali organ, ki tako službo ali dejavnost opravlja. Oškodovanec ima pravico, da v skladu z zakonom zahteva povračilo tudi neposredno od tistega, ki mu je škodo povzročil (Ustava, 26. člen) (Grad in Kaučič, 2008, str. 166).«

Ustava na splošno zagotavlja sodno varstvo z najpomembnejšimi procesnimi jamstvi, posamezne oblike sodnega varstva pa urejajo zakoni. V okviru civilnopravnega varstva ima posameznik na voljo civilni spor, zlasti pri posegih v osebnostne pravice.

Pri posegih v slednje ima posameznik na voljo sodno varstvo v okviru civilnega spora. Kršitev človekovih pravic in svoboščin je lahko kaznivo dejanje. Za uresničevanje tega varstva so pomembna procesna jamstva v kazenskem postopku, ki jih načeloma ureja ustava, podrobneje pa zakon o kazenskem postopku. Ustava ureja tudi sodno varstvo v upravnem sporu, kjer sodišče odloča o zakonitostih dokončnih posamičnih aktov in dejanj državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil, s katerimi se posega v ustavne pravice posameznika, če ni zagotovljeno drugo sodno varstvo. Posamezne kršitve človekovih pravic in svoboščin so opredeljene kot prekršek in ker gre lahko tudi v tem primeru za kaznivo dejanje zoper človekove pravice in svoboščine, ki ga obravnava pristojni sodnik za prekrške, lahko upravnokazensko varstvo štejemo k sodnemu varstvu.

2.2 USTAVNOSODNO VARSTVO PRAVIC IN SVOBOŠČIN

Ustavnosodno varstvo človekovih pravic in svoboščin je sicer sestavina sodnega varstva, vendar ga zaradi uvedbe novega ustavnega instituta – ustavne pritožbe – obravnavamo posebej.

Ustavno sodišče je pristojno odločati o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti. Ustavno pritožbo lahko vloži vsakdo, ki meni, da mu je bila s posamičnim aktom državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil kršena človekova pravica ali temeljna svoboščina. Ustavnosodno varstvo pravic in svoboščin je zagotovljeno tudi v postopku za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov in splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil (po Gradu in Kaučiču, 2008, str. 166).

2.3 VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC

Institucija varuha človekovih pravic je bila v slovenski ustavni sistem vpeljana z novo Ustavo RS, ki je bila sprejeta decembra 1991. Varuha človekovih pravic v Ustavi RS opredeljuje 159. člen, ki določa, da se za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil z zakonom določi varuh pravic državljanov. Decembra leta 1993 je Državni zbor RS sprejel Zakon o varuhu človekovih pravic, ki določa njegove pristojnosti in pooblastila ter daje zakonsko podlago za njegovo ustanovitev. 29. septembra 1994 je na predlog predsednika republike Državni zbor RS za prvega varuha človekovih pravic izvolil Ivana Bizjaka. Varuh človekovih pravic je uradno začel delovati 1. januarja 1995.

Na predlog predsednika republike, državni zbor z 2/3 večino vseh poslancev voli varuha človekovih pravic. Za varuha je lahko izvoljen le državljan RS. Varuh človekovih pravic lahko ima po zakonu najmanj 2 in največ 4 namestnike, ki jih na njegov predlog imenuje državni zbor.

Varuh človekovih pravic je najbolj razširjena oblika neformalnega in zunajsodnega varstva pravic posameznikov. Varuh je v celoti neodvisen in samostojen v razmerju do državnih organov. »Mandatna doba varuha človekovih pravic in njegovih namestnikov traja šest let. Varuh je lahko ponovno izvoljen za dobo šestih let, njegovi namestniki pa so lahko imenovani večkrat. Varuh je lahko predčasno razrešen samo, če sam to zahteva, če je obsojen za kaznivo dejanje s kaznijo odvzema prostosti ali zaradi trajne izgube delovne zmožnosti za opravljanje svoje funkcije. Postopek za razrešitev se začne na predlog tretjine poslancev državnega zbora, za razrešitev pa morata glasovati dve tretjini navzočih poslancev (Grad in Kaučič, 2008, str. 168).«

Funkcija varuha ni združljiva z opravljanjem druge javne funkcije v državnih organih, organih lokalne samouprave, organih političnih strank in sindikatov ter z drugimi funkcijami in dejavnostmi, ki po zakonu niso združljive z opravljanjem javne funkcije. Zakon varuhu človekovih pravic priznava pravico do poklicne imunitete, ki se deli na materialno in procesno imuniteto. Materialna imuniteta pomeni, da varuh ni odgovoren za

mnenje ali predlog, ki ga je izrekel v okviru opravljanja svoje funkcije. Procesna imuniteta pa pomeni, da je varuha prepovedano pripraviti v kazenskem postopku, ki je uveden proti njemu v zvezi z opravljanjem njegove funkcije brez dovoljenja državnega zbora (po Kaučiču in Gradu, 2008, str. 168).

Postopek pri varuhu človekovih pravic je neformalen in brezplačen. Varuh je dolžan voditi postopek nepristransko in se v vsaki zadevi seznaniti s stališči prizadetih strank. Temeljna značilnost delovanja varuha pa je diskrecijska pravica pri odločanju. »Varuh lahko začne postopek na lastno pobudo ali na pobudo kogarkoli, ki meni, da so mu z aktom ali dejanjem državnega ali drugega organa kršene človekove pravice in temeljne svoboščine. Varuh ne obravnava zadev, o katerih tečejo sodni ali drugi pravni postopki, razen če ne gre za neupravičeno zavlačevanje postopka ali za očitno zlorabo oblasti. Varuh lahko vzame pobudo v obravnavo ali pa jo iz razlogov, ki jih določa zakon, zavrne. Če jo vzame v obravnavo, lahko o njej odloča po skrajšanem postopku ali pa izvede preiskavo. Po opravljeni preiskavi pripravi poročilo, v katerem je navedeno, ali je prišlo do kršitve človekovih pravic ali temeljnih svoboščin in na kakšen način so bile kršene. Na podlagi ugotovljenih kršitev predlaga način odprave nepravilnosti. Če ustrezeni organ ne upošteva njegovih predlogov, lahko o tem obvesti neposredno nadrejeni organ, poroča s posebnim poročilom državnemu zboru ali zadevo javno objavi (Kocjančič et al., 2003, str. 132).«

Varuh človekovih pravic je po zakonu dolžan o svojem delu ter ugotovitvah poročati državnemu zboru. Prav tako lahko varuh daje državnemu zboru in vladi pobude za spremembo zakonov in drugih pravnih aktov iz svoje pristojnosti.

2.4 MEDNARODNO VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC IN SVOBOŠČIN

Na mednarodni ravni se varstvo pravic in svoboščin uresničuje na podlagi ustanovne listine Organizacije združenih narodov (OZN) iz leta 1945, ki je zasnovana in utemeljena na spoznanju o potrebi po priznanju in varovanju temeljnih človekovih pravic in svoboščin. Na podlagi te listine je Generalna skupščina OZN leta 1948 sprejela Splošno deklaracijo o človekovih pravicah. Države članice OZN so se zavezale, da bodo spoštovale določbe teh dveh mednarodnih dokumentov, vendar za zagotovitev njihovega uresničevanja OZN nima neposrednih pravnih sredstev. Prva sredstva in mehanizmi za pravno varstvo človekovih pravic in svoboščin so bila uvedena šele s sprejetjem Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah ter Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah leta 1966. Pakta sta začela veljati leta 1976 (po Kaučiču in Gradu, 2008, str. 172).

»Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah je ustanovil odbor za človekove pravice, ki so mu države članice tega pakta dolžne poročati o svojih ukrepih za uresničevanje, s tem paktom priznanih pravic, odbor pa pošilja državam lastna poročila in pripombe. Prvi fakultativni protokol k Mednarodnemu paktu o državljanskih in političnih pravicah, sprejet leta 1966, pa je odbor za človekove pravice pooblastil, da sprejema in obravnava tudi pritožbe posameznikov, ki so jim kratene pravice, določene v paktu. Seveda pa mora posameznik pred tem uporabiti vsa pravna sredstva v lastni državi. Tudi

Ekonomski in socialni svet je na podlagi Mednarodnega pakta o ekonomskih, kulturnih in socialnih pravicah ustanovil svoj komite. Ta je leta 1970 uvedel postopek za obravnavo pritožb posameznikov in organizacij v zvezi s kršitvami človekovih pravic in svoboščin, ki jih ureja ta pakt. Poleg teh dveh paktov sta nadzorstveno telo ustanovila tudi Konvencija proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim in poniževalnim kaznim ali ravnanjem ter Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije. Prva je ustanovila Komite proti mučenju, druga pa Komite za odpravo rasne diskriminacije (Grad in Kaučič, 2008, str. 172).«

V okviru OZN deluje še veliko institucij za varstvo človekovih pravic. Komisija za človekove pravice je najpomembnejši organ na tem področju, pomembno vlogo pa ima Center za človekove pravice v Ženevi.

Za Slovenijo je pomembno pravno varstvo v okviru Sveta Evrope (SE), ki pa ga zagotavlja Evropska konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah (EKČP). Za zagotovitev spoštovanja človekovih pravic iz Konvencije, sta bila najprej ustanovljena Evropska komisija za človekove pravice in Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP). Od leta 1998 deluje samo ESČP. Pomembno vlogo pri varstvu pravic iz naslova EKČP imajo tudi Odbor ministrov, generalni sekretar in Direktorat za človekove pravice (po Gradu in Kaučiču, 2008, str. 173).

3 PRAVNA UREDITEV SVETA EVROPE

3.1 SVET EVROPE

3.1.1 Predstavitev Sveta Evrope

SE je mednarodna organizacija s sedežem v Strasbourgu, ki jo sestavlja 47 demokratičnih držav Evrope. Članica SE lahko postane vsaka evropska država pod pogojem, da sprejema načelo vladavine prava in jamči človekove pravice in temeljne svoboščine vsakomur, ki je pod njeno oblastjo.

V Svetu Evrope je danes 47 držav članic, in sicer Belgija, Danska, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Švedska, Združeno kraljestvo, Grčija in Turčija (1949), Islandija in Nemčija (1950), Avstrija (1956), Ciper (1961), Švica (1963), Malta (1965), Portugalska (1976), Španija (1977), Lihtenštajn (1978), San Marino (1988), Finska (1989), Madžarska (1990), Poljska (1991), Bolgarija (1992), Estonija, Litva, Slovenija, Republika Češka, Slovaška, Romunija (1993), Andora (1994), Latvija, Albanija, Moldavija, Ukrajina, Makedonija (1995), Rusija in Hrvaška (1996), Gruzija (1999), Armenija in Azerbajdžan (2001), Bosna in Hercegovina (2002), Srbija (2003), Monako (2004) ter Črna Gora (2007).

Status kandidatke ima Belorusija. Status opazovalca v medvladnih telesih SE imajo Japonska, Kanada, Mehika, Sveti sedež in Združene države Amerike. Status opazovalca v Parlamentarni skupščini SE imajo Izrael, Kanada in Mehika.

Glavni cilji SE so varovati človekove pravice, pluralistično demokracijo in pravno državo, ozaveščati ljudi in spodbujati razvoj evropske kulturne prepoznavnosti in raznolikosti, iskati rešitve za probleme, s katerimi se srečuje evropska družba, pomagati pri uveljavljanju trdne demokracije v Evropi s podporo političnim, zakonodajnim in ustavnim reformam (Informacijski urad SE v RS, 2010).

3.1.2 Organi Sveta Evrope

Organi SE so Odbor ministrov in Parlamentarna skupščina (najpomembnejši telesi SE), Kongres lokalnih in regionalnih oblasti, Komisar za človekove pravice, ESČP in Generalni sekretar.

Odbor ministrov je telo, v katerem se sprejemajo odločitve SE. Sestavljajo ga zunanji ministri vseh držav članic ali njihovi stalni diplomatski predstavniki v Strasbourgu. Vsi stalni predstavniki so nastanjeni v Strasbourgu.

Odbor ministrov se na ministrski ravni sestaja enkrat letno, maja ali novembra ob zamenjavi predsedstva. Seje običajno potekajo v Strasbourgu in trajajo dan ali dva. Ob koncu vsakega srečanja ministri izdajo končno poročilo, zapisniki posameznih sej so tajni.

Predsednik v Odboru ministrov se zamenja vsakih 6 mesecev, po vrstnem redu angleškega zapisa imena države članice. Država, ki predseduje Odboru ministrov, sočasno predseduje tudi celotni organizaciji.

Odbor ministrov sprejema program dejavnosti in proračun SE. Odbor ministrov razpravlja o vseh vprašanih skupnega političnega interesa, razen o obrambi.

Zunanji ministri držav članic se sestajajo enkrat letno, da pregledajo politična vprašanja in zadeve evropskega sodelovanja ter dajejo dejavnostim Sveta potrebno politično spodbudo. Na ravni veleposlanikov se sestajajo enkrat tedensko, njihova posvetovanja pa dopolnjujejo še sestanki skupin poročevalcev in delovnih skupin, ki pred sprejetjem odločitev poglobljeno obravnavajo posamezna vprašanja.

Minister vsake države članice predseduje odboru šestmesečni mandat, ki se že po tradiciji zamenja maja in novembra. Kadar projektov ne podpirajo vse države članice, se Odbor ministrov lahko odloči za njihovo izvajanje po delnih sporazumih, kar vsaj nekaterim članicam omogoča uresničevanje skupnih dejavnosti na določenih območjih. Razširjeni sporazumi omogočajo državam članicam (ali nekaterim od njih), da sodelujejo z določenimi državami nečlanicami in jim pri tem ponudijo ugodnosti stalne organiziranosti SE.

Odločitve Odbora ministrov so poslane vladam v obliki priporočil ali pa so vsebovane v evropskih konvencijah in sporazumih, ki pravno zavezujejo vse države, ki jih ratificirajo. Odbor sprejema tudi deklaracije in resolucije o aktualnih političnih vprašanih. Sprejetih je bilo že 200 konvencij. V glavnem se navezujejo na človekove pravice, obravnavajo pa tudi druga področja, kar potrjuje in utrjuje demokratično, socialno in kulturno usklajenost SE.

Običajno morajo biti odločitve Odbora ministrov izglasovane z 2/3 večino oddanih glasov, navadna večina pa zadošča za odločanje o postopkovnih vprašanih. Konvencije in priporočila sestavljajo vladni izvedenci, ki so za svoje delo odgovorni Odboru ministrov. Na ta način je zagotovljeno povezovanje in medsebojno vplivanje političnih interesov ter strokovnih in sektorskih preudarkov in pomislekov.

SE je izoblikoval programe sodelovanja in pomoči za nove države članice, da bi te lahko izkoristile že pridobljene izkušnje SE. Programi temeljijo na dosežkih medvladnega sodelovanja, na zbranem strokovnem gradivu, med seboj povezanih strokovnjakov in organiziranih oblikah sodelovanja.

Države, ki se pridružijo SE, se zavežejo sprejeti načela pravne države in pravico njihovih državljanov, da uživajo osnovne človekove pravice in temeljne svoboščine. Zavežejo se, da bodo pošteno in učinkovito sodelovale pri doseganju večje enotnosti in pospeševanju gospodarskega in družbenega napredka. Vsaka država članica je odgovorna za spoštovanje prevzetih obveznosti, Odbor ministrov pa zagotavlja njihovo uresničevanje. Pri hujši kršitvi obveznosti, ki jih ima država članica po statutu organizacije, lahko Odbor ministrov državi članici začasno odreče pravico zastopanosti, lahko ji predlaga izstop ali pa sklene, da ji preneha članstvo v SE.

Odbor ministrov zagotavlja, da se izvajajo konvencije in sporazumi med državami članicami. To je še posebej pomembno za besedila v zvezi s človekovimi pravicami, med katerimi je v najpomembnejših (EKČP, Evropska socialna listina, Evropska konvencija o preprečevanju mučenja in Okvirna konvencija o varstvu narodnih manjšin), predviden tudi

mehanizem nadzora. Z nadzorom nad izvajanjem odločb Sodišča za človekove pravice opravlja Odbor ministrov izredno pomembno vlogo pri ohranjanju verodostojnosti sistema, ki je edini te vrste na svetu (Informacijski urad SE v RS, 2010).

Parlamentarno skupščino sestavljajo predstavniki vseh držav članic, predsednika pa volijo vsako leto izmed sebe za dobo največ 3 let. Število predstavnikov in glasov v Parlamentarni skupščini je odvisno od velikosti posamezne države. Največje število predstavnikov iz vsake države je 18, najmanjše pa 2.

V okviru Parlamentarne skupščine spodbujajo oblikovanje političnih skupin. Trenutno Skupščino sestavlja 5 političnih skupin ter neopredeljeni. Politične skupine so Socialistična skupina, Skupina evropske ljudske stranke, Evropska demokratična stranka, Liberalna, demokratična in reformistična skupina, Skupina združene evropske levice. Za ustanovitev skupine je potrebno vsaj 20 poslancev iz 6 različnih držav. Člani Skupščine so popolnoma svobodni pri izbiri svoje skupine. Politične skupine se obvežejo spoštovati vrednote in načela SE.

Urad Parlamentarne skupščine sestavljajo predsednik skupščine, 19 podpredsednikov in vodje političnih skupin ali njihovi namestniki. Večje države imajo stalni sedež v Uradu, manjše pa se menjavajo.

Stalni odbor sestavljajo Urad skupščine, predsedniki nacionalnih delegacij ter predsedniki generalnih odborov. Običajno se sestajajo vsaj dvakrat letno, njihova naloga je, da delujejo v imenu Skupščine, kadar le-ta ne zaseda. Stalni odbor enkrat letno zaseda v eni od držav članic. Skupni odbor je organ, ki skrbi za usklajeno delovanje 2 glavnih teles SE, in sicer Odbora ministrov ter Parlamentarne skupščine. Sestavljen je iz predstavnikov vlad vsake države članice in ustreznega števila predstavnikov Skupščine. To so člani Urada in predstavnik vsake parlamentarne delegacije države članice, ki ni zastopana v Uradu. Skupščina je sestavljena iz 10 generalnih odborov, ki imajo 84 ali 52 sedežev. Generalni odbori:

- Odbor za politične zadeve,
- Odbor za pravne zadeve in človekove pravice,
- Odbor za gospodarske zadeve,
- Odbor za socialne zadeve, zdravje in družino,
- Odbor za migracije, begunce in demografijo,
- Odbor za kulturo, znanost in izobraževanje,
- Odbor za okolje, kmetijstvo, lokalne in regionalne zadeve,
- Odbor za politiko enakih možnosti za moške in ženske,
- Odbor za poslovanje in imunitete,
- Odbor za nadzor.

Sestavljeni so iz članov parlamenta ali njihovih namestnikov. Vsi odbori, razen Odbora za nadzor, imajo enako število namestnikov kot članov iz ene države z vsemi pravicami in dolžnostmi. Namestniki ne morejo biti izvoljeni za predsednike odborov.

Po Statutu Sveta Evrope sta uradna jezika SE angleščina in francoščina. Vseeno pa Skupščina skrbi za prevajanje v delovne jezike – nemščino, ruščino in italijanščino – kar

financira SE iz svojega proračuna. Na zahtevo nacionalne delegacije je možno prevajanje v druge jezike, vendar mora to plačati delegacija, ki to zahteva.

Razprave plenarnih zasedanj Skupščine so javne, medtem ko so sestanki odborov običajno zaprti za javnost.

Za sprejem osnutka priporočila ali mnenja Odbora ministrov ali sprejetje nujnega postopka je potrebna 2/3 večina. Za sprejem resolucije ali druge odločitve je potrebna večina oddanih glasov. Skupščina lahko odloča o vprašanjih ne glede na število prisotnih predstavnikov, razen če predsednik skupščine pred glasovanjem določi minimalno število prisotnih. S tem predlogom se mora strinjati vsaj 1/6 predstavnikov, ki imajo pravico glasovati in pripadajo vsaj 5 različnim državam. Prisotna mora biti 1/3 predstavnikov, ki imajo pravico glasovati.

Skupščina voli predsednika in podpredsednike. Izvaja pa tudi vrsto drugih volitev, s katerimi si utrjuje položaj parlamentarnega organa SE. Skupščina voli Generalnega sekretarja SE, njegovega namestnika in Generalnega sekretarja Skupščine. Vsi 3 so izvoljeni na tajnem glasovanju za dobo 5 let. Skupščina voli tudi sodnike ESČP.

Skupščina lahko sprejema 3 vrste dokumentov. Priporočila vsebujejo predloge, naslovljene na Odbor ministrov. Implementacija le-teh pa je v rokah nacionalnih parlamentov. Resolucije vključujejo odločitve Skupščine o vprašanjih, za katere je pristojna in za izvajanje katerih je odgovorna. Mnenja so največkrat uporabljena oblika dokumentov.

Sekretariat je telo, ki deluje v okviru Parlamentarne skupščine. Glavne naloge sekretariata so zagotavljanje tekočega delovanja Skupščine in njenih teles, uspešno in učinkovito upravljanje in razporejanje sredstev, spremljanje odločitev, ki jih sprejmejo Skupščina in njena telesa, priprava terena za vse aktivnosti in programe, ki jih izvaja Skupščina (Informacijski urad SE v RS, 2010).

Kongres lokalnih in regionalnih oblasti je leta 1994 ustanovil Odbor ministrov kot svetovalno telo, ki je nadomestilo prejšnjo Stalno konferenco lokalnih in regionalnih oblasti. Kongres pomaga novim državam članicam pri praktičnem uresničevanju njihovih prizadevanj za vzpostavitev učinkovite lokalne in regionalne samouprave. Kongres je glasnik evropskih regij in občin, je forum, na katerem se lahko izvoljeni predstavniki lokalnih in regionalnih oblasti pogovorijo o svojih težavah, združujejo svoje znanje in izkušnje ter vladam povedo svoja stališča. Svetuje Odboru ministrov in Parlamentarni skupščini SE v vseh pogledih lokalne in regionalne politike, tesno sodeluje z državnimi in nevladnimi organizacijami, ki zastopajo lokalne in regionalne vlade, organizira razgovore in konference za obveščanje širše javnosti (vključevanje javnosti je izredno pomembno za uspešno demokracijo), pripravlja redna poročila o stanju lokalne in regionalne demokracije v vsaki posamezni državi članici SE in v državah kandidatkah za članstvo ter pri tem skrbno spremlja izvajanje načel Evropske listine lokalne samouprave. Kongres je razdeljen na 2 zbora: Zbor lokalnih oblasti in Zbor regij. Zbora izmenoma izvolita predsednika Kongresa za dveletni mandat. Kongres zaseda enkrat letno v Strasbourgu. Kongres organizira svoje delo v 4 odborih, ustanovljenih na podlagi statuta. Slednji so:

- Institucionalni odbor, katerega naloga je predvsem pripravljanje poročil o napredku lokalne in regionalne demokracije v Evropi;

- Odbor za kulturo in izobraževanje, pristojen za medije, mladino, šport in komunikacijo;
- Odbor za trajnostni razvoj, ki se ukvarja z okoljskimi zadevami, urejanjem prostora in urbanističnim načrtovanjem;
- Odbor za socialno usklajenost, ki rešuje vprašanja, povezana z zaposlovanjem, državljanstvom, odnosi v skupnosti, zdravjem ljudi in enakopravnostjo moških in žensk.

Izvršilni direktor Kongresa je odgovoren za tekoča opravila. Pri tem mu pomaga sekretariat, sestavljen iz osebja SE (Informacijski urad SE v RS).

Institucija **Komisarja za človekove pravice** je bila ustanovljena leta 1999. Komisarja za človekove pravice izvoli Parlamentarna skupščina izmed 3 kandidatov, ki jih predlaga Odbor ministrov. Za izvolitev je zadostna navadna večina. Komisar je izvoljen za enkratni mandat 6 let. Kandidat mora biti državljani članice SE in mora biti priznan strokovnjak s področja človekovih pravic. Naloge komisarja so pospeševanje izobraževanja, ozaveščanje in uveljavljanje spoštovanja človekovih pravic v državah članicah ter zagotavljanje popolne in učinkovite skladnosti z besedili SE, kot so konvencije, priporočila in resolucije, ki jih sprejme Odbor ministrov. Vloga Komisarja je usmerjena predvsem v pomoč in preprečevanje, ob tem pa Komisar opravlja različne naloge, ki mu jih nalagajo ESČP in drugi organi, ki so bili ustanovljeni s pogodbo. Komisar nima zakonskih pooblastil, lahko pa svetuje in obvešča o varstvu človekovih pravic in preprečuje kršitve. Med nalogami in pooblastili Komisarja je tudi sodelovanje z drugimi mednarodnimi ustanovami, ki so dejavne na področju uveljavljanja in varstva človekovih pravic, ter možnost ukrepanja na podlagi ustreznih informacij vlad, državnih parlamentov, varuhov človekovih pravic ali podobnih ustanov, posameznikov in organizacij. Thomas Hammarberg je 2. Komisar za človekove pravice SE. Delo je začel opravljati aprila 2006. Slednje je spodbujati delovanje vseh nacionalnih organov, ki se ukvarjajo s človekovimi pravicami in sodelovanje z njimi. Prav tako Komisar sodeluje z drugimi mednarodnimi organizacijami, ki si prizadevajo za širitev in zaščito človekovih pravic. Pri izvajanju dolžnosti, se lahko Komisar obrne neposredno na nacionalne vlade držav članic, ki morajo zagotoviti neodvisno in učinkovito delovanje Komisarja pri njegovih funkcijah (Informacijski urad SE v RS).

Generalnega sekretarja SE za petletni mandat na predlog Odbora ministrov izvoli Parlamentarna skupščina. Odgovoren je za strateško vodenje delovnega programa in proračuna SE, nadzoruje pa tudi tekoče upravljanje organizacije in sekretariata (Informacijski urad SE v RS, 2010).

3.2 EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Evropsko sodišče za človekove pravice in Evropska komisija za človekove pravice sta bila ustanovljena leta 1959 v okviru SE in na podlagi EKČP. Z dodatnim Protokolom št. 11, ki je stopil v veljavo 1998, sta bila sodišča nadomeščena z novim Evropskim sodiščem za človekove pravice (ESČP), ki v tej obliki deluje še danes. Sedež ima v Strasbourgu v Franciji.

Najpomembnejša dejavnost ESČP je sprejemanje in spremljanje uveljavljanja številnih konvencij, ki jih je več kot 150. Med njimi so najpomembnejše EKČP, Evropska socialna listina, Evropska listina lokalne samouprave, Okvirna konvencija o varstvu narodnih manjšin ...

3.2.1 Organizacija in delovanje sodišča

3.2.1.1 Sodniki

Število sodnikov je enako številu držav članic, trenutno je to 47. Vsaka država članica predlaga 3 kandidate, izmed katerih Parlamentarna skupščina izvoli 1. Omejitve glede števila sodnikov iste narodnosti ni, predlagani sodnik ni nujno državljan te države. Sodniki so izvoljeni s strani Parlamentarne skupščine SE, za dobo 9 let, kar na novo določa Protokol št. XIV in ne morejo biti ponovno izvoljeni. Prav tako jim poteče mandat, ko dopolnijo 70 let. Sodnikom, ki so bili na poziciji v času uvedbe Protokola XIV, se ustrezno podaljša mandat, ki traja skupaj 9 let. Kandidate za sodnike iz RS določi na predlog predsednika republike DZ s tajnim glasovanjem z večino glasov vseh poslancev. Sodniki morajo izpolnjevati zahtevane pogoje za opravljanje visokih pravosodnih funkcij. Sodniki delujejo na sodišču v osebni imenu in ne kot predstavniki države iz katere prihajajo. (2. člen Poslovnika sodišča).

Sodniki med trajanjem mandata ne smejo opravljati nobene politične ali upravne dejavnosti niti nobene poklicne dejavnosti, ki je nezdržljiva z njihovo neodvisnostjo ali nepristranskostjo ali z dejavnostjo, ki zahteva polni delovni čas. Vsak sodnik obvesti predsednika sodišča o vsaki dodatni dejavnosti. Ob nesoglasju med predsednikom sodišča in sodnikom, ki to zadeva, o vsakem odprtem vprašanju odloči plenum sodišča (4. člen Poslovnika sodišča).

Sodnik lahko s svojega položaja odstopi, tako da izjavo o odstopu naslovi na predsednika sodišča, ki jo prenese generalnemu sekretarju SE (6. člen Poslovnika sodišča).

Postopek za odstavitev lahko sproži katerikoli sodnik. Sodnik ne sme biti odstavljen s svoje funkcije, razen če drugi sodniki, zbrani na plenarnem zasedanju, z 2/3 večino vseh izvoljenih sodnikov na tej funkciji ne odločijo, da je prenehal izpolnjevati zahtevane pogoje. Najprej pa mora biti zaslišan pred plenumom sodišča (7. člen Poslovnika sodišča).

3.2.1.2 Predsedstvo sodišča in vloga urada

Plenum sodišča izvoli svojega predsednika, 2 podpredsednika in predsednike oddelkov za obdobje 3 let, pri čemer pa to obdobje ne sme biti daljše od trajanja njihovega

sodniškega mandata. Volitve potekajo s tajnim glasovanjem, sodelujejo pa le navzoči, izvoljeni sodniki. Če nihče izmed sodnikov ne dobi absolutne večine navzočih, izvoljenih sodnikov, ki glasujejo, se glasuje med tistima 2 sodnikoma, ki sta zbrala največ glasov. Pri enakem številu glasov ima prednost sodnik, ki je prednostno razvrščen v skladu s 5. členom Poslovnika sodišča (8. člen Poslovnika sodišča).

Predsednik predseduje plenarnim zasedanjem sodišča, zasedanjem velikega senata in zasedanjem zbora petih sodnikov. Vodi delo in upravljanje sodišča ter predstavlja sodišče in je odgovoren za odnose z organi SE (9. člen Poslovnika sodišča).

Sodišče ima urad, ki ga sestavljajo predsednik sodišča, podpredsedniki sodišča in predsedniki oddelkov. Naloga urada je pomagati predsedniku pri opravljanju njegovih nalog, pri vodenju dela in upravljanju sodišča (9. a člen Poslovnika sodišča).

Podpredsednika sodišča pomagata predsedniku sodišča in ga nadomeščata, če ta ne more opravljati svojih nalog, ali če je mesto predsednika nezasedeno ali na njegovo zahtevo. Opravljata tudi funkcijo predsednika oddelkov (10. člen Poslovnika sodišča).

Člani sodišča ne smejo predsedovati v zadevah, v katerih je stranka pogodbenica, katere državljani so ali za katero so bili izvoljeni (13. člen Poslovnika sodišča).

Sodišče sledi politiki, ki je usmerjena k zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov (14. člen Poslovnika sodišča).

3.2.1.3 Sodna pisarna

Plenum sodišča izvoli sodnega tajnika za dobo 5 let in je lahko ponovno izvoljen. Volitve potekajo s tajnim glasovanjem, sodelujejo pa le navzoči izvoljeni sodniki. Če noben kandidat ne dobi absolutne večine glasov navzočih izvoljenih sodnikov, se glasuje med tistima kandidatoma, ki sta zbrala največ glasov. Pri enakem številu glasov ima prednost kandidatka, nato starejši kandidat. Sodni tajnik ne sme biti odstavljen s svoje funkcije, razen če sodniki, zbrani na plenarnem zasedanju, z 2/3 večino vseh izvoljenih sodnikov na tej funkciji odločijo, da je prenehal izpolnjevati zahtevane pogoje. Postopek za odstavitev lahko sproži katerikoli sodnik, sodni tajnik pa mora biti najprej zaslišan pred plenumom sodišča (15. člen Poslovnika sodišča).

Plenum sodišča izvoli tudi 2 namestnika sodnega tajnika pod pogoji in na način in za obdobje kot za sodnega tajnika. Postopek odstavitve je enak postopku odstavitve sodnega tajnika (16. člen Poslovnika sodišča)

Delovanje sodne pisarne urejajo splošna navodila, ki jih pripravi sodni tajnik in potrdi predsednik sodišča. Sodni tajnik pomaga sodišču pri opravljanju njegovih nalog in je odgovoren za organizacijo in delovanje sodne pisarne pod vodstvom predsednika sodišča. Skrbi za arhiv sodišča ter v okviru varovanja zaupnosti, ki izhaja iz njegove funkcije, odgovarja na prošnje za informacije o delu sodišča in na vprašanja tiska (17. člen Poslovnika sodišča).

Sodno pisarno sestavljajo pisarne oddelkov, katerih število je enako številu oddelkov, ki jih ustanovi sodišče ter pisarne drugih služb, ki sodišču zagotavljajo potrebne pravne in upravne storitve. Tajnik oddelka pomaga pri delu oddelka, lahko pa mu pomaga tudi namestnik tajnika oddelka. Uradnike v sodni pisarni, vključno s pravnimi referenti, razen sodnega tajnika in njegovih namestnikov, imenuje generalni sekretar SE s soglasjem

predsednika sodišča ali sodnega tajnika, ki deluje po navodilih predsednika (18. člen Poslovnika sodišča).

3.2.1.4 Delovanje sodišča

Sedež sodišča je v Strasbourgu na sedežu SE. Sodišče pa lahko opravlja svoje naloge tudi drugje na ozemlju držav članic SE. Med proučevanjem pritožb na katerikoli stopnji se lahko sodišče odloči, da sodišče, ali eden ali več njegovih članov izvede preiskavo, ali opravi drugo nalogo kje drugje (19. člen Poslovnika sodišča).

Sodišče se na sklic predsednika sestane na plenarnem zasedanju vsakokrat, ko to zahteva opravljanje nalog po Konvenciji ali po Poslovniku sodišča. Plenarna zasedanja na zahtevo vsaj 1/3 članov sodišča skliče predsednik sodišča, v vsakem primeru pa enkrat letno za obravnavo upravnih zadev. Za sklepčnost plenuma sodišča sta potrebni 2/3 izvoljenih sodnikov v tej funkciji. Če sodišče ni sklepčno, predsednik preloži zasedanje (20. člen Poslovnika sodišča).

Veliki senat, senati in senati 3 sodnikov stalno zasedajo. Vendar pa sodišče na predlog predsednika vsako leto določi časovni raspored zasedanj. Za nujne zadeve so lahko zasedanja sklicana tudi zunaj določenega časovnega rasporeda (21. člen Poslovnika sodišča).

Sodišče razpravlja za zaprtimi vrati, razprave ostanejo tajne. V razpravi sodelujejo le sodniki, navzoči pa so sodni tajnik ali oseba, ki ga nadomešča ter tisti uradniki sodne pisarne in tolmači, katerih pomoč je potrebna. Nihče drug ne sme biti navzoč, razen če sodišče posebej ne določi drugače. Pred glasovanjem o zadevi, ki jo obravnava sodišče, predsednik povabi sodnike, da izrazijo svoje mnenje (22. člen Poslovnika sodišča).

Vsako vprašanje, o katerem se glasuje, mora biti jasno oblikovano. Odločitve sodišča se sprejemajo z večino glasov navzočih sodnikov. Pri enakem številu glasov se glasovanje ponovi in če je število glasov še vedno enako, ima predsednik odločilni glas. Odločitve in sodbe velikega senata in senatov se sprejemajo z večino glasov sodnikov, ki sodelujejo v zadevah. Pri končnem glasovanju o sprejemljivosti zadeve in o zadevi sami ne sme biti vzdržanih glasov. Praviloma se glasuje z dvigom rok (23. člen Poslovnika sodišča).

3.2.1.5 Sestava sodišča

»Sodišče deluje v senatih glede na fazo ali pomen posamezne zadeve. Tričlanski odbor proučuje zadeve, ki so predložene sodišču. Ustanovi se za obdobje 12 mesecev po krožnem sistemu izmed članov vsakega oddelka.

Sedemčlanski senat praviloma vodi posamezno zadevo in o njej tudi odloča. Senate oziroma v poslovniku sodišča imenovane tudi oddelki, ustanovi plenum sodišča. Ustanovijo se za dobo 3 let, ustanovljeni pa morajo biti najmanj 4 oddelki. Sestava slednjih mora biti uravnotežena geografsko in po spolu, upoštevati pa se mora pripadnost različnim pravnim sistemom. Iz omenjenih oddelkov se ustanovijo posamezni senati 7 sodnikov za proučevanje zadev, ki so predložene sodišču. Senat sestavljata predsednik oddelka in sodnik, ki je bil izvoljen v državi toženki. Druge člane senata določi predsednik oddelka izmed članov ustreznega oddelka po krožnem sistemu.

Veliki senat šteje 17 članov in vključuje predsednika sodišča, podpredsednike sodišča in predsednike posameznih oddelkov. O zadevah odloča veliki senat na podlagi 30. in 43. člena EKČP.

Sodnik ne sme sodelovati pri obravnavanju zadeve, pri kateri ima osebni interes ali je v njej predhodno sodeloval kot zastopnik ene od strank. Sodnik prav tako ne more sodelovati pri obravnavanju zadeve, kadar je sodeloval kot član sodišča, član preiskovalne komisije ali kako drugače. Svoj umik mora sporočiti predsedniku senata, ki ga izloči. Predsednik senata lahko sproži postopek umika sodnika na lastno pobudo. Poslovnik sodišča predvideva nadomestitev sodnika, ki ga je izvolila država toženka z ad hoc sodnikom. Predsednik sodišča povabi državo članico, da imenuje drugega že izvoljenega sodnika, torej sodnika druge države ali ad hoc sodnika. Ad hoc sodnik mora izpolnjevati vse strokovne pogoje, kot se zahtevajo za druge sodnike. Sodniki ad hoc morajo biti na razpolago sodišču in morajo sodelovati na zasedanjih senata. Če država toženka ne odgovori v 30 dneh na poziv predsednika senata, da imenuje ad hoc sodnika, se šteje, da se je odpovedala tej pravici (Lampe, 2010, str. 109–110).«

3.2.2 Postopek pred sodišča Sodiščem

Postopek pred ESČP je mogoče razdeliti na več faz. Na predhodni postopek in registracijo vloge, obravnavanje vloge, preiskus dopustnosti vloge, dajanje vloge vladi v odgovor, morebitna prijateljska poravnava oziroma sprejetje sodbe. Mogoče je zahtevati ponovno obravnavo zadeve pred velikim senatom in revizijo sodbe.

Predhodni postopek in registracija vloge sta podrobneje opisana v poglavju 3.4.

Kadar je iz gradiva, ki ga je predložil vlagatelj, dovolj jasno, da je zadeva nedopustna po 35. členu, jo obravnava odbor 3 sodnikov. Če za odločitev ni potrebne dodatne preučitve, odbor soglasno odloči, da je zadeva nedopustna ali pa jo izbriše s seznama zadev. Odločitev je dokončna. Za nedopustne odbor 3 sodnikov razglasi približno 9/10 vlog, zato je dobro poznavanje pogojev dopustnosti in sodne prakse zelo pomembno za uspeh pritožbe pred ESČP. Po preteku enega leta od odločitve je spis uničen, poročilo in drugi pomembni dokumenti pa ostanejo shranjeni v računalniški bazi CMIS. O dopustnosti meddržavnih pritožb ne more odločati odbor 3 sodnikov, temveč senat (29. člen EKČP).

Če odbor 3 sodnikov vloge ni razglasil za nedopustno, o njeni dopustnosti odloča senat 7 sodnikov (29. člen EKČP). Največkrat gre za zadeve, v katerih razlogi za (ne)dopustnost niso popolnoma jasni in je bilo treba podrobno preučiti sodno prakso, kadar gre za vodilne primere ali kadar se odločitev Sodišča razlikuje od prejšnje sodne prakse. V večini primerov senat sprejme svojo odločitev, potem ko je vlogo poslal vladi v odgovor, lahko pa o dopustnosti odloči tudi pred tem. V redkih primerih veliki senat razglasi vlogo za nedopustno. Odločitve senata in velikega senata o nedopustnosti vloge ali dela vloge, ki so objavljene na spletni strani Sodišča, so prav tako dokončne. ESČP lahko v katerikoli fazi postopka in v katerikoli sestavi odloči, da je zadeva nedopustna (4. odstavek 35. člena Poslovnika sodišča).

Senat ali predsednik pristojnega senata pošlje vlogo oziroma del vloge vladi v odgovor, če pritožba ni razglašena za nesprejemljivo oziroma ni izbrisana s seznama sodišča (54. člen Poslovnika sodišča).

Zaradi velikega pripada zadev in potrebe po ekonomičnosti postopka je ESČP v večini zadev uporabilo združeni postopek, kar pomeni, da s sodbo hkrati odloči o dopustnosti in vsebini. Z uveljavitvijo Protokola XIV je združeno odločanje o dopustnosti in vsebini pritožbe pravilo. O komunikaciji vloge lahko zdaj poleg senata odločata tudi sodnik poročevalec in predsednik senata, kar olajša delovno breme senata. Kadar se po komunikaciji v združenem postopku izkaže, da je vloga nedopustna, v primeru, da stranki skleneta prijateljsko poravnavo, ESČP prekine uporabo združenega postopka in sprejme končno odločitev, da je zadeva nedopustna, lahko pa jo izbriše s seznama zadev.

Odločitve in sodbe, ki jih sprejmeta senat in veliki senat, sestavljajo povzetek dejstev ter morebitni pregled domačega ali mednarodnega prava in sodne prakse, povzetek pritožb ter odločitev.

Obravnave pred ESČP so načeloma javne, razen če senat ne določi drugače. Kadar stranka ali druga oseba izostane z obravnave ali odkloni, da bi nanjo prišla, lahko senat nadaljuje obravnavo, če je potek sojenja v skladu s pravičnim sojenjem. Med obravnavo se pripravi zapisnik, ki s podpisom predsednika in sodnega tajnika postane potrjen zapisnik.

Po razglasitvi pritožbe za sprejemljivo, sodni tajnik naveže stik s strankami v postopku, da bi dosegel prijateljsko poravnavo v skladu z 38. členom EKČP. Če se stranki sporazumeta o prijateljski poravnavi, senat zadevo izbriše s seznama sodišča (62. člen Poslovnika sodišča).

V primeru resnega vprašanja, ki se nanaša na razlago Konvencije in njenih protokolov, ali kadar bi rešitev kakega vprašanja pred senatom lahko bila v neskladju s kako prej izrečeno sodbo sodišča, lahko senat odstopi pristojnost velikemu senatu (72. člen Poslovnika sodišča). Stranka lahko temu ugovarja in lahko predloži ustrezno obrazložen ugovor v roku 1 meseca od datuma obvestila. Stranka lahko zahteva predložitev zadeve velikemu senatu. Zbor 5 sodnikov z velikega senata prouči zahtevo in odloči. Odločitve o zavrnitvi zahteve ni treba obrazložiti (73. člen Poslovnika sodišča).

Ko ESČP vlagatelja pozove, naj odgovori na pripombe vlade, ga tudi prosi, naj v istem roku navede svoj zahtevek oziroma pripombe k zahtevku za pravično zadoščenje po 41. členu EKČP in priloži ustrezna dokazila. Če vlagatelj v tem roku zahtevka ne opredeli, lahko ESČP odloči, da pravičnega zadoščenja ne bo dodelilo, kljub dejstvu da ga je predhodno navedel v obrazcu pritožbe ali v dopisih (60. člen Poslovnika sodišča).

»Če ESČP ugotovi, da so bile kršene pravice, ki jih varujejo EKČP in njeni protokoli, lahko dodeli pravično zadoščenje iz naslova premoženjske škode, ne premoženjske škode ali stroškov in izdatkov. Za dodelitev pravičnega zadoščenja iz naslova premoženjske škode mora obstajati jasna vzročna zveza med kršitvijo in povzročeno škodo. Pri zahtevku za nepremoženjsko škodo mora vlagatelj navesti vsoto, ki naj bi nadomestila nepremoženjsko škodo. Tako zahtevek za pravično zadoščenje kot zahtevek za povrnitev stroškov in izdatkov je treba natančno opredeliti in podpreti z ustreznimi dokazili. Po prejemu pritožnikovih zahtevkov ESČP vlado pozove, naj se do njih opredeli in poda morebitne dodatne pripombe o utemeljenosti vloge (Vilfan, 2007, str. 20).«

V primeru, da stranka odkrije dejstvo, ki bi po svoji naravi odločilno vplivalo na sodbo, lahko po 80. členu Poslovnika sodišča vloži zahtevo za revizijo sodbe.

3.3 EVROPSKA KONVENCIJA O ČLOVEKOVIH PRAVICAH IN SVOBOŠČINAH

EKČP je pripravil ES, podpisana pa je bila 4. novembra 1950 v Rimu, veljati pa je začela 3. septembra 1953.

»EKČP nima v vseh državah članicah SE enakega pravnega položaja in moči. Povsod predstavlja zavezujoče notranje pravo, vse države so se zavezale, da bodo na svojem ozemlju zagotovile spoštovanje pravic in svoboščin, določenih z EKČP. Razlike so v načinu zagotavljanja te obveznosti, pa tudi v tem, kakšen pravni položaj priznavajo EKČP. Tako ima EKČP moč ustave v Avstriji, moč zakona v Nemčiji ter položaj pod ustavo in nad zakoni v Franciji in v Sloveniji (Ribičič, 2007, str. 110).«

1. člen EKČP zavezuje vse države podpisnice, da morajo priznavati vse pravice in svoboščine, ki so opredeljene v prvem delu Konvencije.

Pravico do življenja določa EKČP v **2. členu**. Življenje je zavarovano z zakonom. Nikomur ne sme biti življenje namerno odvzeto, razen ob izvršitvi sodbe, s katero je sodišče koga spoznalo za krivega za kaznivo dejanje, za katero je z zakonom predpisana smrtna kazen. Kot kršitev se ne šteje odvzem življenja pri obrambi katerekoli osebe pred nezakonitim nasiljem, pri zakonitem odvzemu prostosti ali pri preprečitvi bega osebi, ki ji je zakonito odvzeta prostost, pri zakonitem dejanju, ki ima namen zadušiti upor ali vstajo.

Nikogar se ne sme mučiti ali nečloveško in ponižujoče z njih ravnati ali ga kaznovati, zapoveduje **3. člen** EKČP.

V **4. členu** EKČP je zapisano, da se nikogar ne sme držati v suženjstvu ali podložnosti. Od nikogar se ne sme zahtevati, naj opravlja prisilno ali obvezno delo. Pojem prisilno ali obvezno delo v zvezi s tem členom ne vključuje dela, ki se zahteva pri rednem prestajanju zapora v skladu z določbami 5. člena te Konvencije ali med pogojnim odpustom s prestajanjem zaporne kazni, katerekoli službe vojaške narave, službe, ki jo zahtevajo namesto obveznega služenja vojske v državah, v katerih je ugovor vesti dopusten, službe, ki je komu dodeljena ob nevarnosti ali ob nesreči, ko je ogroženo življenje ljudi ali blaginja skupnosti in del ali služb, ki so sestavni del običajnih državljskih dolžnosti.

5. člen EKČP določa, da ima vsakdo pravico do prostosti in osebne varnosti. Nikomur se ne sme odvzeti prostost, razen v naslednjih primerih in v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom. Zakonit pripor, odrejen s sodbo pristojnega sodišča; zakonit odvzem prostosti osebi, ki se ne pokori zakoniti odločbi sodišča, ali zato da bi zagotovili izpolnitev, kakšne z zakonom naložene obveznosti; zakonit odvzem prostosti, ki je potreben zato, da bi osebo privedli pred pristojno sodno oblast ob utemeljenem sumu, da je storila kaznivo dejanje, ali kadar je to utemeljeno nujno zato, da bi preprečili storitev kaznivega dejanja ali beg po storjenem kaznivem dejanju, pridržanje mladoletnika na podlagi zakonite odločbe zaradi vzgojnega nadzorstva ali zakonit odvzem prostosti mladoletniku zato, da bi ga privedli pred pristojno oblast; zakonito pridržanje oseb, da bi preprečili širjenje nalezljivih bolezni, ali duševno bolnih oseb, alkoholikov, narkomanov in potepuhov; zakonit odvzem prostosti osebi z namenom, da bi ji preprečili nedovoljen vstop v državo, ali pripor osebe, proti kateri teče postopek za izgon ali za izročitev.

Ob odvzemu prostosti je treba vsakogar takoj poučiti v jeziku, ki ga razume, o vzrokih za odvzem prostosti in česa ga dolžijo.

Vsakogar, ki mu je bila odvzeta prostost v skladu z določbami o utemeljenem sumu storitve kaznivega dejanja, je treba takoj privedi pred sodnika ali drugo uradno osebo, ki na podlagi zakona izvršuje sodno oblast; vsakdo ima pravico, da mu sodijo v razumnem roku ali ga izpustijo. Izpustitev na prostost je lahko pogojena z jamstvi, da bo prišel na sojenje.

Vsakdo, ki mu je bila odvzeta prostost, ima pravico začeti postopek, v katerem bo sodišče hitro odločilo o zakonitosti odvzema prostosti in odredilo njegovo izpustitev, če je bil odvzem prostosti nezakonit.

Kdor je bil žrtev odvzema prostosti v nasprotju z določili tega člena, ima iztožljivo pravico do odškodnine.

Da ima vsakdo pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ali o kakršnihkoli kazenskih obtožbah zoper njega pravično in javno ter v razumnem roku odloča neodvisno in nepristransko z zakonom ustanovljeno sodišče, zapoveduje **6. člen** EKČP. Sodba mora biti izrečena javno, toda tisk in javnost sta lahko izločena iz sojenja deloma ali v celoti v interesu morale, javnega reda ali državne varnosti, če to v demokratični družbi zahtevajo koristi mladoletnikov ali varovanje zasebnega življenja strank, pa tudi tedaj, kadar bi po mnenju sodišča zaradi posebnih okoliščin javnost sojenja škodovala interesom pravičnosti. Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, velja za nedolžnega, dokler ni v skladu z zakonom dokazana njegova krivda.

Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, ima naslednje minimalne pravice: da ga takoj in natančno seznanijo v jeziku, ki ga razume, z bistvom in vzroki obtožbe, ki ga bremeni, da ima primeren čas in možnosti za pripravo svoje obrambe, da se brani sam ali z zagovornikom po lastni izbiri ali če nima dovolj sredstev za plačilo zagovornika, da ga dobi brezplačno, če to zahtevajo interesi pravičnosti, da zaslišuje oziroma zahteva zaslišanje obremenilnih prič in da doseže navzočnost in zaslišanje razbremenilnih prič ob enakih pogojih, kot veljajo za obremenilne priče in da ima brezplačno pomoč tolmača, če ne razume ali ne govori jezika, ki se uporablja pred sodiščem.

Ni kazni brez zakona, je zapisano v **7. členu** EKČP. Pomeni, da nihče ne sme biti obsojen za katerokoli dejanje, izvršeno s storitvijo ali z opustitvijo, ki ni bilo določeno kot kaznivo dejanje po domačem ali po mednarodnem pravu v času, ko je bilo storjeno. Prav tako se ne sme izreči strožja kazen od tiste, ki jo je bilo mogoče izreči v času, ko je bilo kaznivo dejanje storjeno.

Ta člen ni ovira za sojenje in kaznovanje oseb za kako storitev ali opustitev, ki je bila v času, ko je bila storjena, kazniva po splošnih pravnih načelih, ki jih priznavajo civilizirani narodi.

8. člen EKČP zagotavlja pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja.

Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.

Svobodo mišljenja, vesti in vere narekuje **9. člen** EKČP.

Vsakdo ima pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi. Pravica vključuje svobodo spremembe vere ali prepričanja ter svobodo, da človek bodisi sam bodisi skupaj z drugimi ter zasebno ali javno izraža svojo vero ali prepričanje v bogoslužju, pri pouku, v praksi ali pri verskih obredih.

Svoboda izpovedovanja vere ali prepričanja se sme omejiti samo v primerih, ki jih določa zakon in če je to nujno v demokratični družbi zaradi javne varnosti, za zaščito javnega reda, zdravja ali morale ali zaradi varstva pravic in svoboščin drugih ljudi.

V **10. členu** EKČP je zapisano, da ima vsakdo pravico do svobodnega izražanja. Pravica obsega svobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje. Člen ne preperečuje državam, da zahtevajo dovoljenje za delo radijskih, televizijskih in kinematografskih podjetij.

Izvrševanje teh svoboščin vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko podvrženo obličnostnim pogojem, omejitvam ali kaznim, ki jih določa zakon in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države, njene ozemeljske celovitosti, zaradi javne varnosti, preprečevanja neredov ali zločinov, za zavarovanje zdravja ali morale, za zavarovanje ugleda ali pravic drugih ljudi, za preprečitev razkritja zaupnih informacij ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva.

11. člen EKČP predpisuje svobodo zbiranja in združevanja.

Vsakdo ima pravico, da mirno zboruje in se svobodno združuje, vključno s pravico, da ustanavlja sindikate in se jim pridruži, da bi zavaroval svoje interese.

Izvrševanje teh pravic je mogoče omejiti samo z zakonom, če je to nujno v demokratični družbi zaradi državne ali javne varnosti, za preprečitev neredov ali zločinov, za zaščito zdravja ali morale ali za zavarovanje pravic in svoboščin drugih ljudi. Slednji člen ne preperečuje, da bi pripadnikom oboroženih sil, policije ali državne uprave z zakonom omejili izvrševanje teh pravic.

Pravico do poroke opredeljuje **12. člen** EKČP.

Moški in ženske, zreli za zakon, imajo pravico skleniti zakonsko zvezo in ustanoviti družino v skladu z domačimi zakoni, ki urejajo uveljavljanje te pravice.

Vsakdo, čigar pravice in svoboščine, zajamčene s to Konvencijo, so kršene, ima pravico do učinkovitih pravnih sredstev pred domačimi oblastmi, in to tudi, če je kršitev storila uradna oseba pri opravljanju uradne dolžnosti, je zapisano v **13. členu** EKČP.

14. člen EKČP prepoveduje diskriminacijo. Uživanje pravic in svoboščin, določenih s Konvencijo, je zagotovljeno vsem ljudem brez razlikovanja glede na spol, raso, barvo kože, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodnosti ali socialni izvor, pripadnost narodni manjšini, lastnino, rojstvo ali kakšne druge okoliščine.

Začasno omejitev pravic v primeru izrednega stanja določa **15. člen** EKČP.

Med vojno ali ob kaki drugi splošni nevarnosti, ki ogroža življenje naroda, sme vsaka visoka pogodbenca stranka sprejeti ukrepe, s katerimi razveljavi svoje obveznosti iz Konvencije v strogo omejenem obsegu, ki ga terjajo kritične razmere, ob pogoju, da ti ukrepi niso v nasprotju z njenimi drugimi obveznostmi po mednarodnem pravu.

Na podlagi te določbe ni mogoče razveljaviti 2. člena (razen v primerih smrti, ki so posledica zakonitih vojnih dejanj) in tudi ne 3. in 4. (1. odstavek) ter 7. člena.

Vsaka visoka pogodbeni stranka, ki uporabi pravico do razveljavitve, mora generalnega sekretarja SE celovito seznaniti z ukrepi, ki jih je sprejela in z razlogi zanje. Obvestiti mora generalnega sekretarja SE tudi o tem, kdaj so ti ukrepi prenehali veljati in od kdaj veljajo zopet v celoti določbe EKČP.

16. člen EKČP opredeljuje omejitve politične dejavnosti tujcev.

Nobene določbe iz 10., 11. in 14. člena ni mogoče šteti za določbo, ki bi preprečevala visokim pogodbenim strankam, da določajo omejitve za politično delovanje tujcev.

17. člen EKČP prepoveduje zlorabo pravic.

Nobene določbe v tej Konvenciji ni mogoče razlagati, tako kot da vsebuje za katerokoli državo, skupino ali posameznika pravico do kakršenkoli dejavnosti ali dejanja, ki je usmerjeno h kršenju katerihkoli pravic ali svoboščin, ki so tu določene, ali k njihovem omejevanju v večjem obsegu, kot je določeno v tej Konvenciji.

18. člen EKČP določa, da omejitve pravic in svoboščin, ki jih EKČP dopušča, ni mogoče uporabiti za namene, ki bi bili drugačni od predpisanih.

3.3.1 Protokol številka I

Sprejem: 20. marec 1952

Datum uveljavitve: 18. maj 1954

Datum uveljavitve v RS: 28. junij 1994

Protokol št. I h EKČP je katalog človekovih pravic in svoboščin razširil z uvedbo varstva pravice do lastnine, pravice do izobrazbe in pravice do svobodnih volitev.

Protokol določa, da ima vsaka fizična in pravna oseba pravico do spoštovanja svojega premoženja (1. člen). Nikomur ne sme biti odvzeta lastnina, razen kadar je to v javnem interesu in v skladu s pogoji, ki jih določa zakon, ali ob spoštovanju splošnih načel mednarodnega prava. Varstvo lastnine ne preprečuje državam, da nadzirajo uporabo premoženja in uvajajo davke, druge prispevke in denarne kazni.

Protokol določa, da nikomur ne sme biti odvzeta pravica do izobraževanja (2. člen). Pri tem mora država spoštovati pravico staršev, da zagotovijo svojim otrokom takšno vzgojo in izobraževanje, ki sta v skladu z njihovim lastnim verskim in filozofskim prepričanjem.

Protokol določa pravico do svobodnih volitev (3. člen). Gre za dolžnost držav članic SE, da bodo izvedle v razumnih časovnih presledkih svobodne in tajne volitve, ki bodo zagotovile svobodno izražanje mnenja ljudstva pri izbiri zakonodajnih teles.

3.3.2 Protokol številka IV

Sprejem: 16. september 1963

Datum uveljavitve: 2. maj 1968

Datum uveljavitve v RS: 28. junij 1994

Protokol št. IV h EKČP prepoveduje odvzem prostosti oziroma zaporno kazen zaradi tega, ker nekdo ne more izpolniti pogodbenih obveznosti oziroma plačati dolgov (1. člen).

Protokol določa svobodo gibanja in nastanitve (2. člen). Vsakdo, ki zakonito prebiva na ozemlju države članice, ima na njenem ozemlju svobodo gibanja in nastanitve. Vsakdo lahko svobodno zapusti katerokoli državo, vključno z lastno. Omejitve teh svoboščin so možne, če so v demokratični družbi nujne zaradi državne in javne varnosti, za vzdrževanje javnega reda, za preprečevanje kaznivih dejanj, za zaščito zdravja ali morale, ali za varstvo pravic in svoboščin drugih ljudi.

Protokol določa, da ne more nihče biti izgnan z ozemlja države, katere državljan je (3. člen). Nikomur ne sme biti odvzeta pravica do vstopa na ozemlje države, katere državljan je.

Prepovedan je kolektivni izgon tujcev (4. člen).

3.3.3 Protokol številka VI

Sprejem: 28. april 1983

Datum uveljavitve: 1. marec 1985

Datum uveljavitve v RS: 28. junij 1994

Protokol določa, da se smrtna kazen odpravi (1. člen). Nihče ne sme biti obsojen na takšno kazen ali usmrčen.

Izjemoma (kadar je tako določeno z zakonom oziroma v skladu z določbami zakona) lahko država določi smrtno kazen za dejanja, storjena med vojno ali ob neposredni vojni nevarnosti (2. člen) Država je dolžna o takšnih določbah v svoji zakonodaji obvestiti generalnega sekretarja SE.

Določbe Protokola o odpravi smrtne kazni se ne smejo začasno omejiti v primeru razglasitve izrednega stanja (3. člen).

Države, ki se odločajo, da bodo ratificirale ta Protokol, ne morejo k slednjemu izraziti nobenih pridržkov (4. člen).

3.3.4 Protokol številka VII

Sprejem: 22. november 1984

Datum uveljavitve: 1. november 1988

Datum uveljavitve v RS: 28. junij 1994

Protokol določa proceduralna jamstva v primeru izгона tujcev (1. člen). S to določbo je vsakemu tujcu, ki zakonito prebiva na ozemlje kake države, zagotovljeno, da lahko ugovarja proti izgonu, zahteva preizkus svoje zadeve in ima pravico do pravnega zastopnika pred pristojnim organom.

Protokol določa pravico do pritožbe v kazenskih zadevah (2. člen). Vsakdo, ki je bil obsojen zaradi kaznivega dejanja, ima pravico zahtevati preizkus sodne odločbe o krivdi in o kazni pred višjim sodiščem. Pravica se lahko izjemoma omeji, če gre za kršitev manjšega pomena, kakor je predpisana z zakonom, ali če je prizadetega že na prvi stopnji obsodilo najvišje sodišče nacionalnega pomena ali pa je bil obsojen po pritožbi zoper oprostilno sodbo.

Vsakdo ima pravico do odškodnine v primeru sodne pomote (3. člen). Pravica do odškodnine je podana, če je bila kazenska sodba pozneje razveljavljena ali je bila oseba pomiloščena, ker je prišlo do sodne zmote, ali je zaradi sodne zmote prestajala kazen.

Protokol določa, da ne sme biti nihče kazensko preiganjan niti kaznovan za kaznivo dejanje, za katero je bil na podlagi zakona in v skladu s kazenskim postopkom države že pravnomočno oproščen ali obsojen (4. člen). Pravice ni mogoče razlagati, tako da preprečuje obnovo kazenskega postopka. Pravica se ne sme omejiti v primeru razglasitve izrednih razmer.

Protokol določa načelo enakosti zakoncev (5. člen). Zakoncema gredo iz zakonske zveze enake civilnopravne pravice in dolžnosti v medsebojnem razmerju in v razmerju do svojih otrok tako med trajanjem zakonske zveze kot tudi po njenem prenehanju. Določbe ni mogoče razlagati, tako da bi preprečevala državam uveljaviti ukrepe, ki jih narekujejo koristi otrok.

3.3.5 Protokol številka XII

Sprejem: 4. november 2000

Datum uveljavitve: 1. april 2005

Datum uveljavitve v RS: /

Iz preambule k Protokolu izhaja odločenost SE, da prispeva k uveljavljanju polne in učinkovite enakosti in prepričanje, da prizadevanje proti diskriminaciji temelji na objektivnih in razumno opravičljivih razlogih.

S Protokolom je uveljavljena splošna prepoved diskriminacije (1. člen). Uživanje vsake pravice, ki je določena z zakonom, je zagotovljeno brez kakršnekoli diskriminacije, ne glede na spol, raso, barvo kože, jezik, vero, politično in drugo prepričanje, narodnostni ali socialni izvor, pripadnost manjšini in ne glede na lastnino, rojstvo ali drug status. Države podpisnice se zavezujejo, da državna oblast ne bo zoper nikogar izvajala diskriminacije na katerikoli podlagi, določeni s tem Protokolom.

3.3.6 Protokol številka XIII

Sprejem: 3. maj 2002

Datum uveljavitve: 1. julij 2003

Datum uveljavitve v RS: 1. april 2004

Preambula k Protokolu se sklicuje na človekovo dostojanstvo in varstvo pravice do življenja, ki je zagotovljeno z EKPČ.

Protokol določa, da se smrtna kazen odpravi (1. člen). Slednje pomeni, da ne sme biti nihče obsojen na takšno kazen ali usmrčen.

V nobenem primeru ni mogoče, tudi začasno ne, razveljaviti te prepovedi (2. člen).

Pridržki držav podpisnic pri obravnavanem Protokolu niso možni (3. člen).

3.3.7 Protokol številka XIV

Sprejem: 13. maj 2004

Datum uveljavitve: 1. junij 2010

Datum uveljavitve v RS: 29. junij 2005

Preambula k Protokolu se sklicuje na stališče Parlamentarne skupščine in Odbora ministrov SE. Namen Konvencije je ohraniti in izboljšati učinkovitost nadzornega mehanizma, še zlasti zaradi preobremenitve EKČP in Odbora ministrov SE. Nadalje je namen protokola zagotoviti, da bo EKČP še naprej imelo odločilno vlogo pri varstvu človekovih pravic v Evropi.

Protokol na novo ureja trajanje mandata in razširitev sodnikov ESČP (2. člen). Sodniki so izvoljeni za dobo 9 let in ne morejo biti ponovno izvoljeni. Doslej so bili izvoljeni za dobo 6 let z možnostjo ponovne izvolitve. Mandat jim poteče, ko dopolnijo 70 let. Sodnik ESČP je lahko razrešen, če ne izpolnjuje več zahtevanih pogojev in to ugotovijo sodniki ESČP z 2/3 večino.

Protokol je uvedel novost, in sicer odločanje sodnika posameznika (6. člen). Plenum ESČP lahko odloči, da se za določen čas zmanjša število sodnikov senatov s 7 na 5. Sodnik posameznik seveda ne more odločati o pritožbah zoper državo, iz katere prihaja.

Sodnik posameznik dokončno odloči o tem, da neka zadeva ni sprejemljiva za obravnavo, vendar le za primere, ki ne zahtevajo dodatne presoje (7. člen). V vseh drugih primerih sodnik posameznik pritožbo predloži v nadaljnjo presojo tričlanskemu odboru oziroma sedemčlanskemu senatu.

Tričlanski odbor lahko soglasno odloči, da pritožba ni sprejemljiva za obravnavo in jo črta iz seznama zadev ali odloči, da je sprejemljiva za obravnavo in izda sodbo o zadevi. Slednje stori samo v primeru, ko gre za vprašanje razlage oziroma uporabe EKČP in njenih protokolov, ki je že del uveljavljene sodne prakse EKČP. V drugih primerih odloča o sprejemljivosti pritožbe in o odločbi sami sedemčlanski senat (9. člen).

Protokol določa, da lahko ESČP odloči, da pritožba ni sprejemljiva za obravnavo, kadar za vlagatelja ni nastal znatno neugodnejši položaj, razen če bi obravnava take pritožbe zahtevala spoštovanje človekovih pravic, opredeljenih v EKČP in njenih protokolih (12. člen).

Komisar SE za človekove pravice lahko k vsem zadevam, ki jih obravnavata senat ali veliki senat, predloži pisne pripombe in sodeluje na obravnavah (13. člen).

Protokol določa, da Odbor ministrov SE nadzira izvajanje določb prijateljskih poravnav (15. člen).

Novost protokola je, da lahko Odbor ministrov SE z 2/3 večino svojih članov od EKČP zahteva razlago sodbe in presodi, ali je podpisnica izpolnila svoje obveznosti iz sodbe EKČP (16. člen).

Protokol je z izrecno določbo omogočil EU, da lahko pristopi k EKČP (17. člen).

Protokol št. XIV bistveno posega v vsebino EKČP in jo dopolnjuje. Veljati začne šele po tem, ko ga ratificirajo vse države članice (19. člen).

Med prehodnimi določbami je določeno, da se mandat sodniku, ki na dan veljavnosti obravnavanega protokola opravlja svoj prvi mandat, podaljša za toliko, da traja skupaj 9 let (21. člen).

3.4 SPLOŠNO O PRITOŽBAH NA EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Individualna pritožba je v skladu z določili EKČP bistven institut mednarodnopravnega nadzora izvajanja obveznosti države. ESČP na podlagi pritožbe opravlja dve funkciji. Ugotavlja, ali je bila z aktom države kršena posamezna človekova pravica na podlagi EKČP in ali je hkrati s tem država kršila svojo mednarodnopravno obveznost, ki se jo je zavezala spoštovati s pristopom h Konvenciji. Države članice so se namreč zavezale spoštovati končno odločbo sodišča v vsaki zadevi, v kateri nastopajo kot stranke.

3.4.1 Opis postopka vlaganja pritožb

Pritožbo lahko vloži posameznik, nevladna organizacija ali skupina posameznikov, ki zatrjujejo, da so žrtve kršitev pravic, priznanih z EKČP in njenimi Protokoli, s strani države Slovenije ali katerekoli druge države pogodbenice. O tem govori 34. člen EKČP.

Sodišče lahko obravnava le vloge, ki se nanašajo na kršitev ene ali več pravic, ki so našteje v EKČP in Protokolih. ESČP ne more odločati o pritožbah na odločitve domačih sodišč in ne more razveljaviti ali spremeniti njihovih odločitev. ESČP lahko obravnava le vloge proti državam, ki so ratificirale EKČP oziroma Protokole, ki se nanašajo na dogodke po določenem datumu. Slednji se razlikuje od države do države in glede na to, če se vloga nanaša na pravico, zapisano v EKČP ali pravico v katerem od Protokolov. Na ESČP se lahko pritožimo zaradi zadev, ki so v pristojnosti javnih organov držav članic SE. ESČP ne more obravnavati vlog proti posameznikom ali zasebnim ustanovam.

V skladu s 1. odstavkom 35. člena EKČP lahko Sodišče obravnava določeno vlogo potem, ko so bila izčrpana vsa domača pravna sredstva in v roku šestih mesecev od datuma sprejema končne odločitve. Sodišče ne more obravnavati vlog, ki ne zadoščajo tem pogojem.

V postopku pred domačimi sodišči moramo načeloma spoštovati vsa postopkovna pravila, vključno s predpisanimi roki.

Več kot 90 % vlog, ki jih obravnava ESČP je razglašeni za nedopustne zaradi neizpolnjevanja zgoraj navedenih pogojev.

Uradna jezika ESČP sta angleščina in francoščina, seveda pa lahko oddamo vlogo v uradnem jeziku katerekoli od držav, ki so ratificirale EKČP. Pritožba je lahko neformalne narave, v obliki pisma ali pa v obliki predpisanega obrazca, ki ga lahko dobimo na spletu v elektronski obliki ali neposredno v Informacijskem centru SE. V skladu z 47. členom poslovnika ESČP mora vloga individualne pritožbe obvezno vsebovati:

- a) Ime, datum rojstva, državljanstvo, spol, poklic in naslov vlagatelja;
- b) Ime, poklic in naslov predstavnika, če ga ima;

- c) Ime pogodbenice/pogodbenic proti katerim je vložena pritožba;
- d) Kratko in jedrnato navedbo dejstev;
- e) Kratko in jedrnato navedbo domnevnih kršitev konvencije in ustrezne utemeljitve;
- f) Kratko in jedrnato izjavo, da je vlagatelj izpolnil merila sprejemljivosti (izčrpanje notranjih pravnih sredstev in upoštevanje 6 mesečnega roka), določena v prvem odstavku 35. člena EKČP;
- g) Predmet pritožbe s kopijami vseh pomembnih dokumentov, zlasti sodnih ali drugih odločb, ki se nanašajo na predmet pritožbe ter priskrbeti informacije, dokumente in odločbe, iz katerih je razvidno, da smo izpolnili merila sprejemljivosti in navesti, ali smo se pritožili v kakem drugem mednarodnem postopku preiskave ali reševanja spora.

Če želimo podati vlogo preko odvetnika ali drugega zastopnika, moramo vlogi priložiti pooblastilo, s katerim pooblaščamo pooblaščenca za zastopanje. Zastopnik pravne osebe ali skupine posameznikov mora podati dokazilo o tem, da je pooblaščen za zastopanje te pravne osebe ali skupine posameznikov. V začetni fazi postopka lahko imamo zastopnika, ki ni odvetnik, v kasnejši fazi postopka mora biti zastopnik vlagatelja, razen v izjemnih primerih, odvetnik z dovoljenjem za opravljanje odvetniške dejavnosti v eni od držav podpisnic Konvencije. Odvetnik mora vsaj pasivno obvladati enega od uradnih jezikov Sodišča.

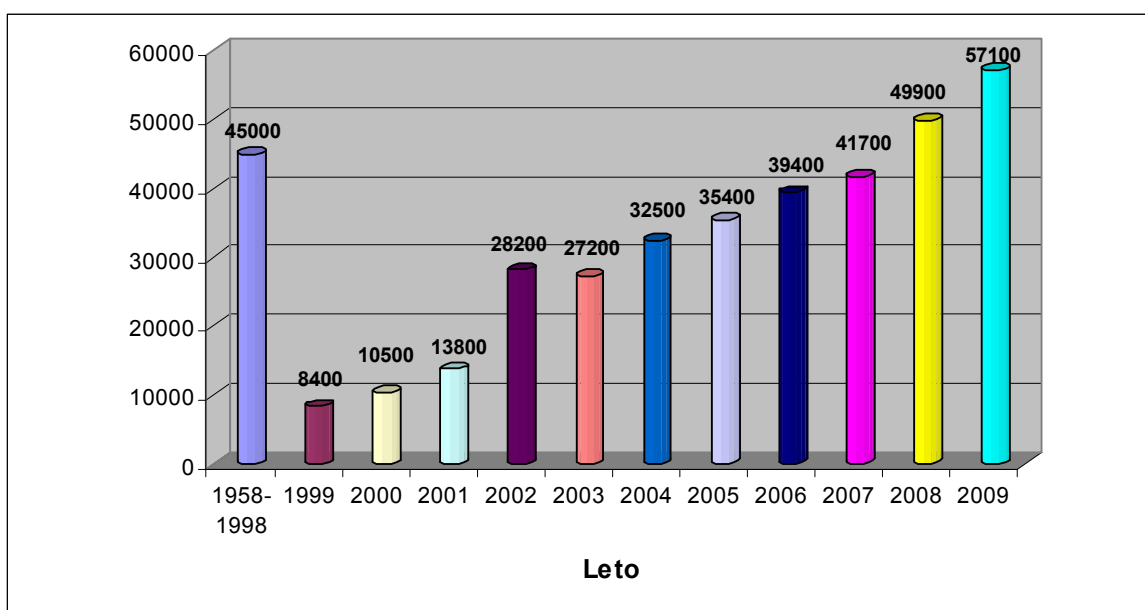
Po prejemu naše vloge Sodišče odpre začasni spis, ki predstavlja fazo zbiranja dokumentov in dodatnih navedb ter priprave zadeve na obravnavo. Sekretariat predhodno pregleda vloge in pisno pozove vlagatelje, da ustrezno dopolnijo pritožbe s prilogami ustreznih dokumentov ali dokazov za svoje navedbe. Vlagateljem se običajno pošlje opozorilno pismo, v katerem je podana kratka ocena razlogov zaradi katerih pritožba ni sprejemljiva. Gre za obliko pravnega svetovanja v fazi priprave vloge. Predhodno dopisovanje med vlagateljem in sekretariatom sodišča lahko traja od nekaj mesecev do enega leta. Na dopise sodišča je potrebno odgovoriti najkasneje v 6 mesecih po prejetju prvega dopisa. Če na dopis ne odgovorimo ali zamudimo predpisani rok, se šteje, kot da postopka ne želimo nadaljevati oziroma da umikamo svojo pritožbo, spis pa je brez dodatnega opozorila uničen. Ko je začasni spis dopolnjen in pripravljen na obravnavo, se pritožba registrira in določi se sodnik poročevalec. Sodnik poročevalec lahko od strank v postopku zahteva, da predložijo podatke o dejstvih, dokumente in drugo gradivo pred prvo obravnavo vloge ali pozneje v postopku (49. člen Poslovnika sodišča).

Vloga je tako pripravljena za obravnavo, in sicer jo lahko obravnava odbor 3 sodnikov, senat 7 sodnikov ali veliki senat 17 sodnikov. Sodnik, ki ga je izvolila država, ki je stranka v sporu, je po uradni dolžnosti član senata ali velikega senata, ki odloča o zadevi (27. člen EKČP).

3.4.2 Problemi postopka in trenutni pripad zadev

Naraščanje zaostankov na ESČP in relativno dolga doba reševanja posamezne zadeve sta v precejšnji meri posledica napačno razumljene vloge tega organa, pomanjkljivo napisanih pritožb in velikega števila očitno neutemeljenih vlog, ki ne izpolnjujejo procesnih predpostavk. Postopek vlaganja pritožb je izjemno dostopen, brezplačen in praviloma ne zahteva pravnega zastopanja, zato sprejme sodišče vsako leto večje število vlog. V letu 2009 je bilo sprejetih v odločanje 57.100 novih vlog. V primerjavi z letom 2008 je bilo sprejetih 15 % več vlog.

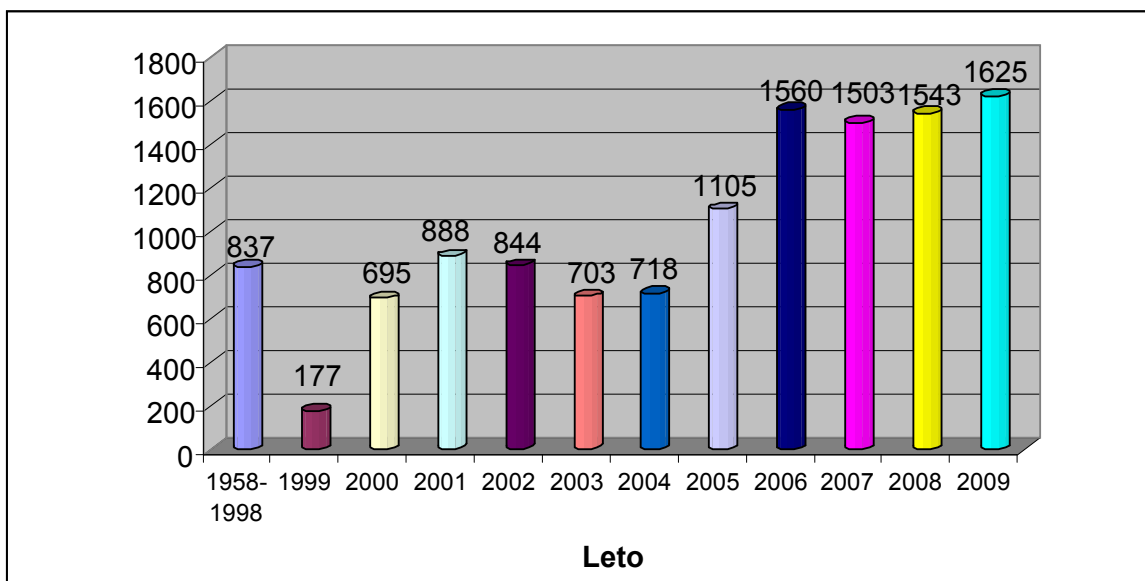
Grafikon 1: Vloge dodeljene sodnim formacijam

Vir: The European Court of Human rights, Some facts and figures, 2010.

Vloge, ki so dodeljene sodnim formacijam, so pravilno dopolnjene vloge s kopijami in z vsemi ustreznimi dokumenti. Vloge pregleduje odbor 3 sodnikov ali senat 7 sodnikov. Iz grafikona številka 1 lahko razberemo, da število vlog na ESČP iz leta v leto narašča.

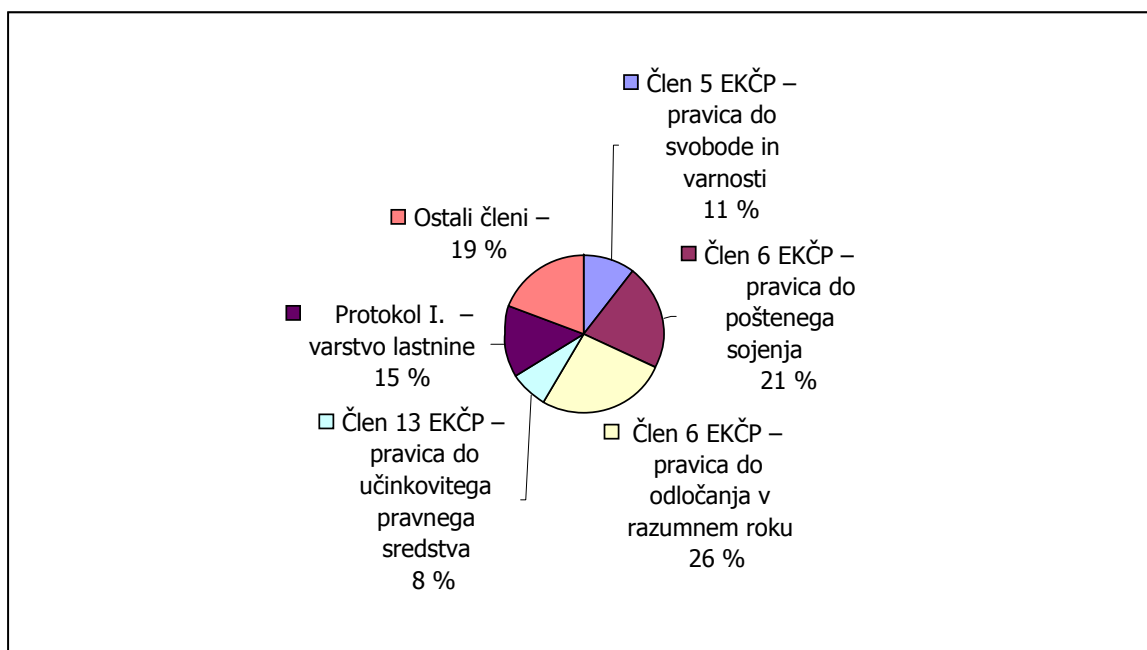
Grafikon 2: Izdane sodbe po letih

Vir: The European Court of Human rights, Some facts and figures, 2010.

Po sprejetju protokola številka XI h EKČP je prišlo do reforme sodišča, zato je po letu 1998 očitno povečanje izdanih sodb. Iz grafikona številka 2 je razvidno, da se število sodb povečuje. Najprej je šlo za drastično povečanje, v zadnjih letih pa za manjše povečanje. Kljub temu da se število sodb v zadnjih letih ne povečuje tako hitro kot v preteklosti, je sodišče pregledalo več vlog kot prej. Sodišče je med letoma 1998 in 2009 izdalo približno 90 % vseh sodb od nastanka leta 1959.

Grafikon 3: Sodbe od 1959–2009 po kršenih pravicah

Vir: The European Court of Human rights, Some facts and figures, 2010.

Polovica sodb, v katerih je bila ugotovljena kršitev, je vključevala kršitev 6. člena EKČP. To je kršitev pravice do odločanja v razumnem roku in kršitev pravice do poštenega sojenja. Kršitev Protokola številka I, ki se nanaša na varstvo lastnine, predstavlja 15 % delež kršitev ugotovljenih v sodbah. Kršitev pravice do svobode in varnosti, predstavlja 11 %, kršitev pravice do učinkovitega pravnega sredstva pa predstavlja 8 %. Ostali členi, ki so bili kršeni skupaj, zavzemajo 19 %.

Med državami, za katere je pristojno sodišče, sta najpogostejši kršiteljici človekovih pravic Turčija in Rusija. Sodišče je proti Turčiji leta 2009 razsodilo v 341 primerih, od tega se več kot 200 rozsodb nanaša na delo turških sodišč, 30 pa na nečloveško ali ponižujoče ravnanje. Rusijo je sodišče za kršitve človekovih pravic leta 2009 obsodilo 210 krat. Od tega se 3 obsodbe nanašajo na mučenje, 84 pa na nečloveško ravnanje.

ESČP je proti Sloveniji izdalo že 227 sodb. Od tega je bila v 217 primerih ugotovljena kršitev Konvencije o človekovih pravicah. Prava sodba proti Sloveniji je bila izdana v primeru Majarič. 50 % vseh sodb proti Sloveniji se nanaša na kršitev 6. člena (odstavek, ki se nanaša na dolžino postopka), 48 % sodb proti Sloveniji pa se nanaša na pravico do učinkovitega pravnega sredstva.

1. januarja 2010 je bilo pred ESČP v teku reševanja 3183 vlog, 2475 pa je bilo razglašeni za nedopustnih (Council of Europe, 2010).

3.4.3 Vsebinski problemi pritožb

Pri vsebinskih problemih gre predvsem za zmotna prepričanja vlagateljev oziroma nepoznavanje sodnih postopkov.

Neizčrpanje domačih pravnih sredstev je problem, ki se pojavlja zelo pogosto. V številnih primerih vlagatelji zadoščenja na domačih sodiščih niti niso poskusili uveljaviti. Izjemo predstavljata primera Majarič ter Rehbock, kjer je bil pogoj izčrpanja domačih pravnih sredstev spregledan, ker RS ni pravočasno podala ugovora.

ESČP ne more spreminjati interpretacije in uporabo nacionalnega prava. Vlagatelji pogosto zatrjujejo kršitve, ki so za ESČP nepomembne, razen če se vsebinsko prekrivajo s pravicami iz Konvencije o človekovih pravicah.

ESČP ni instančno sodišče, vlagatelji pa pogosto zahtevajo odločitve, ki jih lahko sprejmejo le nacionalni organi.

»Za slovenske sodnike in odvetnike, zlasti tiste, ki so zaposleni v državnem pravobranilstvu in na Ustavnem sodišču, lahko trdimo, da se bodo morali v prihodnje podrobneje ukvarjati s sodno prakso ESČP, ker gre za vse bolj učinkovito delujoč instrument zagotavljanja minimalnih evropskih standardov varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin. To pa ne pomeni, da že danes ni na ESČP naslovljenih dovolj in preveč pritožb iz Slovenije. Pomeni, da bi se do njih moralo priti takrat in samo takrat, ko kršitev ni mogoče sankcionirati v okviru slovenskega pravnega sistema, in da morajo biti pritožbe oblikovane bolj kakovostno in biti boljše utemeljene, še zlasti glede sklicevanja na sodno prakso ESČP (Ribičič, 2007, str. 208).«

4 ZNAČILNEJŠE NEGATIVNE SODBE PROTI REPUBLIKI SLOVENIJI

4.1 BELINGER PROTI SLOVENIJI

Obravnavani člani: 6. člen, 1. odstavek; 37. člen, 1. odstavek; 38. člen, odstavek 1b; 39. člen EKČP.

Pritožnika, slovenska državljana, gospa Ivanka in gospod Franc Belinger, sta se pritožila na podlagi 1. odstavka 6. člena EKČP zaradi dolžine civilne pravde. Pritožbo sta vložila 18. januarja 1995 na Evropsko komisijo za človekove pravice. Na predlog sodnega tajnika in na podlagi ustreznih izjav vlade in pritožnikov je bila leta 2002 sklenjena prijateljska poravnava, na podlagi katere sta pritožnika prejela 3700 € pravičnega zadoščenja in se odpovedala nadaljnjim zahtevam in pravnim sredstvom. Zadeva je bila izbrisana s seznama zadev ESČP.

Prijateljska poravnava je prednost za državo, ki jo sklene, kajti država se ne šteje za obsojeno zaradi kršitve EKČP. Druga prednost prijateljske poravnave je, da če bi se postopek nadaljeval, bi se verjetno končal z obsodbo države.

»Prijateljske poravnave, ki jih je sklepala slovenska vlada s pritožniki pred ESČP, so bile do leta 2004 relativno redke (4), v letu 2004 je bilo sklenjenih 23 prijateljskih poravnav in v letu 2005 14. Višina zahtevkov pritožnikov za pravično zadoščenje se je gibala med 9.000 in 100.000 €, Slovenija se je pritožnikom zavezala za plačilo pravičnega zadoščenja v tolarški protivrednosti od 2.000 do 4.800 €. Ko prijateljsko poravnavo potrdi ESČP, dobi pravni učinek, ki je podoben sodbi. Pritožniki pridejo preko prijateljske poravnave hitreje do pravičnega zadoščenja, ESČP se razbremeni nepotrebnih postopkov, prizadeta država se izogne obsodbi pred ESČP. Vse prijateljske poravnave, ki jih je sklenila Slovenija pred ESČP, so se nanašale na kršitev pravice do sojenja v razumnem roku. Njihova slaba stran je bila v tem, da je Slovenija s tem odlagala sprejem sodbe ESČP, iz katere bi bilo jasno razvidno, da ne pozna učinkovitega pravnega sredstva in da je število zadev, v katerih je prišlo do tovrstnih kršitev, zelo veliko. Zato se je Slovenija pozneje, kot bi se sicer, lotila odpravljanja sodnih zaostankov, pospeševanja predolgo trajajočih sodnih postopkov in prisojanja odškodnin tistim, ki jim je kršena pravica do sojenja v razumnem roku oziroma brez nepotrebnega odlašanja (Ribičič, 2007, str. 198–199).«

4.2 LUKENDA PROTI SLOVENIJI

Obravnavani členi: 13. člen; 6. člen, 1. odstavek; 35. člen, 1. odstavek; 41. člen; 46. člen; 29. člen, 3. odstavek EKČP.

DEJSTVA

Pritožnik je bil 6. januarja 1994 poškodovan pri delu v rudniku lignita in od takrat je invalid in prejema invalidnino. Njegov delodajalec je imel zanj sklenjeno zavarovanje pri Zavarovalnici Triglav. Ocenjeno je bilo, da je njegova invalidnost 13 % in Zavarovalnica Triglav mu je v letih 1994, 1995 in 1996 plačevala delno invalidnino. 30. decembra 1998 je pritožnik vložil civilno tožbo na Okrajno sodišče v Celju proti Zavarovalnici Triglav in zahteval 7 % povečanje invalidnine na podlagi medicinskega izvedenskega mnenja. 26. avgusta 1999 je pritožnik na sodišče vložil pripravljalne vloge in dodatne dokaze ter pozval sodišče, naj določi medicinskega izvedenca, ki bo ugotovil stopnjo invalidnosti. 7. novembra 2000 je potekal narok zaradi obravnave pritožnikove zahteve za določitev medicinskega izvedenca in čeprav je bilo zahtevi ugodeno, do odločitve ni prišlo. Pritožnik je 23. novembra 2000 zahteval od sodišča, naj izda sklep o določitvi medicinskega izvedenca. Sodišče je slednjega, da bi ugotovil stopnjo invalidnosti pritožnika, določilo 28. novembra 2000. Medicinski izvedenec je svoje poročilo predložil 26. aprila 2001. 25. maja 2001 je pritožnik vložil pripravljalne vloge in povečal svoj zahtevek za 2,5 %. 16. oktobra 2001 je potekal narok in sodišče je odločilo, da so potrebna dodatna pojasnila izvedenca in je 23. novembra 2001 tako ponovno določilo istega izvedenca in mu dalo navodila, naj pripravi dodatno mnenje. 9. aprila in 30. maja 2002 je pritožnik zahteval razpis naroka. Narok je potekal 25. septembra 2002 in sodišče je odločilo, da bo sodbo izdalo pisno. Pritožnikovi odvetniki so 30. decembra 2002 prejeli sodbo, ki je deloma ugodila pritožnikovemu zahtevku, zato se je pritožnik 31. decembra zopet pritožil, pritožila pa se je tudi Zavarovalnica Triglav. Višje sodišče v Celju je 19. februarja 2004 deloma ugodilo pritožnikovi pritožbi ter zvišalo raven invalidnine in določilo, da se pritožniku povrnejo stroški. 8. aprila 2004 je bila sodba vročena pritožnikovim odvetnikom.

OBRAVNAVA PRED SODIŠČEM

Pritožnik je pred sodiščem zatrjeval kršitve 1. odstavka 6. člena ter 13. člena EKČP. Vlada je v zvezi s pritožbo na podlagi prvega odstavka 6. člena EKČP navajala, da domača pravna sredstva niso bila izčrpana, ter zatrjevala, da pritožnik ni uporabil pravnih sredstev, ki so mu bila na voljo za pospešitev sodnega postopka. V času, ko je postopek še tekkel, je slovenski pravni red zagotavljal ustrezna in učinkovita preventivna pravna sredstva, in sicer tožbo pred upravnimi sodišči in/ali nadzorstveno pritožbo, ob tem pa še možnost civilne tožbe po zaključku postopka. Vlada je še dalje navajala, da je poleg tega imel pritožnik tudi možnost, da vložijo ustavno pritožbo. Omenjena pravna sredstva so bila na voljo tako v teoriji kot v praksi in so bila pritožniku dostopna. Vlada je tudi opozorila, da pritožnik ni vložil ustavne pritožbe, potem ko so bila izčrpana domača pravna sredstva. Slednjo bi bilo mogoče vložiti šele po zaključenem upravnem sporu ali civilnem postopku. Vlada je glede pritožbe na podlagi 13. člena EKČP navedla, da omogoča slovenski pravni sistem glede zadev dolgotrajnosti postopka pospešitev postopka in tudi nadomestilo škode. Trdila je, da so slednja pravna sredstva učinkovita tako v teoriji kot v praksi.

ZATRJEVANA KRŠITEV PRVEGA ODSTAVKA 6. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnik je pred sodiščem navajal, da trajanje postopka ni bilo v skladu z zahtevo po razumnem roku sojenja, kot ga določa 1. odstavek 6. člena EKČP. Sodišče je ugotovilo, da se je postopek pred sodiščem v obravnavani zadevi začel 30. decembra 1998, ko je pritožnik vložil svoj zahtevek na Okrajno sodišče v Celju in končal 8. aprila 2004, ko je bila odločba Višjega sodišče v Celju vročena pritožnikovim odvetnikom. Postopek pred sodiščem na dveh stopnjah je v celoti trajal 5 let, 3 mesece in 9 dni. Sodišče, ki je preučilo vse gradivo, kar ga je dobilo, je menilo, da vlada ni predložila nobenega dejstva ali trditve, ki bi lahko Sodišče prepričalo, da je bilo v obravnavani zadevi razsojeno v razumnem roku. Sodišče je bilo tako mnenja, da je bilo skupno trajanje postopkov v obravnavani zadevi predolgo in ni izpolnilo zahteve po sojenju v razumnem roku, kot ga določa 1. odstavek 6. člena EKČP.

ZATRJEVANA KRŠITEV 13. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnik se je pritožil, da so pravna sredstva, ki so na voljo v Sloveniji, v zadevah o dolgotrajnosti postopkov, neučinkovita. Vlada v obravnavani zadevi ni dokazala, da je upravni spor, civilnopravni odškodninski zahtevek ali ustavno pritožbo mogoče šteti za učinkovita pravna sredstva. Sodišče je prišlo do zaključka, da skupek pravnih sredstev glede na okoliščine obravnavanih zadev ni učinkovito pravno sredstvo.

ODLOČITEV SODIŠČA

Sodišče je odločilo, da je pritožba dopustna. Soglasno je odločilo, da je šlo za kršitev 1. odstavka 6. člena EKČP in za kršitev 13. člena EKČP. Pritožnik je za omenjene kršitve zahteval pravično zadoščenje v znesku 5.000 € za nepremoženjsko škodo ter 965 € za stroške, ki jih je imel na sodišču. Sodišče je pritožniku iz naslova pravičnosti prisodilo 3.200 € za nepremoženjsko škodo ter mu za stroške, ki jih je imel pritožnik v zvezi s sodiščem v celoti prisodilo zahtevani znesek (965 €). Sodišče je soglasno zavrglo preostale zahteve pritožnika po pravičnem zadoščenju.

»EKČP s tako imenovano vodilno sodbo, kakršna je bila sprejeta tudi v primeru Lukenda proti Sloveniji, ESČP naloži državi, da vzpostavi učinkovito pravno sredstvo, dokler tega ne stori, pa ESČP samo presoja o tovrstnih kršitvah, ne da bi od pritožnikov terjalo, da predhodno izčrpajo pravna sredstva, določena z nacionalno zakonodajo (Ribičič, 2007, str. 131).«

Primer Lukenda je pomemben, ker je s sodbo dokazano, da sodni zaostanki v Sloveniji niso le posamezni primeri, ampak pravilo. Slovenija je bila obsojena, ker sodni sistem zaradi velikih zaostankov slabo funkcionira in stranke v Sloveniji nimajo na voljo učinkovitega pravnega sredstva za odpravo kršitve pravice do sojenja v razumnem roku. Primer Lukenda proti Sloveniji je postal precedenčen. Evropsko sodišče se sklicuje nanj v vseh nadaljnjih obsodbah. Na podlagi navedene sodbe je Ministrstvo za pravosodje sprejelo program odprave sodnih zaostankov in ga poimenovalo projekt Lukenda. Sodni zaostanki naj bi se odpravili v 10 letih, to je bil namen projekta, katerega rok za uresničitev je leto 2010.

4.3 MAJARIČ PROTI SLOVENIJI

Obravnavani členi: 6. člen, 1. odstavek; 41. člen Konvencije.

POSTOPEK

6. decembra 1991 je bila zoper pritožnika vložena obtožnica zaradi spolnega napada na mladoletno osebo in odvzema mladoletnih oseb. Ostal je v priporu. 30. aprila 1992 so pritožnika izpustili. 5. junija 1992 se je začelo sojenje pritožniku pred Okrožnim sodiščem v Novi Gorici. Iste dne je bila zadeva preložena. 16. junija 1992 je Okrožno sodišče pritožniku odredilo ponovni odvzem prostosti. 28. avgusta 1992 so bile zaslišane številne priče, 3. septembra 1992 pa je Okrožno sodišče ponovno preložilo sojenje zaradi bolezni pritožnika. Z odločbo Okrožnega sodišča, 17. septembra 1992, je bil pritožnik ponovno izpuščen. Obravnavo, napovedano za 28. septembra 1992, je bilo potrebno zaradi bolezni pritožnika preložiti. 21. julija 1992 je bil pritožnik obdolžen še enega spolnega napada na mladoletno osebo. Obtožnica je bila vložena 18. januarja 1993. Pritožnik je podal ugovor zoper obtožnico, ki je bil zavrjen 15. februarja 1993. 17. marca 1993 je Okrožno sodišče združilo oba postopka. 2. junija 1993 je državni tožilec zahteval nadaljnjo preiskavo na podlagi utemeljenega suma, da je pritožnik tudi kazensko zanemarjal mladoletno osebo in z njo surovo ravnal v smislu 1. in 2. odstavka 96. člena Kazenskega zakonika. 21. oktobra 1993 je bil za omenjena dejanja vložen obtožni predlog. 28. marca 1995 je Okrožno sodišče odločilo, da bo vse obtožnice zoper pritožnika obravnavalo v enem postopku. Med 18. februarjem 1997 in 9. julijem 1997 je imelo Okrožno sodišče več obravnav. 9. julija 1997 je Okrožno sodišče pritožnika obsodilo zaradi kaznivih dejanj spolne nedotakljivosti iz več točk obtožnice. Pritožniku je bila izrečena enotna zaporna kazen 2 let in 8 mesecev. Pritožnik in državni tožilec sta se pritožila. 12. februarja 1998 je Višje sodišče v Kopru zavrnilo pritožnikovo pritožbo in zvišalo zaporno kazen na 3 leta. 26. marca 1998 je pritožnik vložil zahtevo za varstvo zakonitosti. Okrožno sodišče jo je 5. junija 1998 predalo skupaj s spisom Vrhovnemu sodišču. Vrhovno sodišče je 17. septembra 1998 zahtevo zavrnilo. 24. marca 1998 je pritožnik vložil ustavno pritožbo zoper sodbo Višjega sodišča v Kopru, 12. februarja 1998. Ustavno sodišče je 15. junija 1998 pritožbo zavrnilo. 12. oktobra 1998 je pritožnik vložil še eno ustavno pritožbo v zvezi z odločbo Vrhovnega sodišča z dne 17. septembra 1998. Med drugim je navajal kršitev 3. odstavka 6. člena Konvencije v kazenskem postopku zoper njega. 1. decembra 1998 je Ustavno sodišče zavrnilo zahtevo za vrnitev zadeve na nižja sodišča v novo obravnavo, ker ni ugotovilo kršitve pravice pritožnika do pravičnega obravnavanja.

POSTOPEK PRED KOMISIJO

Gospod Majarič se je 13. decembra 1994 pritožil na Komisijo. Pritoževal se je zaradi pripora ter nepravičnega in nerazumno dolgega kazenskega postopka zoper njega. Zatrjeval je kršitev prvega odstavka 5. člena in 1. odstavka 6. člena Konvencije. 3. decembra 1997 je Komisija opredelila pritožbo za sprejemljivo v delu, ki se nanaša na dolžino kazenskega postopka, na podlagi pisnega vladnega stališča z dne 21. junija 1996. V svojem poročilu z dne 21. oktobra 1998 (nekdanji 31. člen EKČP) je Komisija soglasno sprejela mnenje, da je bil kršen 1. odstavek 6. člena.

ZAKLJUČNE NAVEDBE SODIŠČU

V svojih zaključnih stališčih je pritožnik predlagal, da sodišče obdrži ugotovitev, da je bil kršen 1. odstavek 6. člena Konvencije, in mu prizna pravično zadoščenje. Vlada je trdila, da pritožnik ni izčrpal domačih pravnih sredstev. V zvezi z zadevo je Vlada sodišču predlagala, da ugotovi, da ni bil kršen 1. odstavek 6. člena Konvencije.

PREDHODNI UGOVOR VLADE

Vlada je zatrjevala, da vlagatelj pritožbe ni izčrpal domačih pravnih sredstev, saj ni uporabil tožbe v upravnem sporu in tudi ne ustavne pritožbe pri Ustavnem sodišču.

Sodišče ugotavlja, da Vlada ni podala ustreznega ugovora, ko je Komisija obravnavala sprejemljivost.

ZATRJEVANA KRŠITEV 1. ODSTAVKA 6. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnik se je pritoževal nad dolžino kazenskega postopka zoper njega. Navajal je, da je bil kršen 1. odstavek 6. člena EKČP. Vlada je trdila, da je bila pritožnikova zadeva kompleksna in da so bile vložene dodatne obtožnice, za katere se je Okrožno sodišče odločilo, da jih obravnava v enem postopku. Po njenem mnenju je pritožnik tudi sam prispeval k dolžini postopka, še zlasti, ker se ni udeležil obravnav pred Okrožnim sodiščem, razpisanih za 3. in 28. september 1992. Na koncu je Vlada navedla, naj se vsakršno zavlačevanje, ki ga lahko pripišemo domačim organom, upošteva v kontekstu korenitih sprememb pravnega in gospodarskega sistema v Sloveniji v obravnavanem obdobju, ki so povečale delovno obremenitev sodišč.

Kazenski postopek zoper pritožnika se je začel 6. decembra 1991. Vendar se upošteva le obdobje od 28. junija 1994 naprej, ko je Slovenija ratificirala Konvencijo in priznala pravico individualne pritožbe na podlagi nekdanjega 25. člena. Postopek se je končal z odločbo Ustavnega sodišča z dne 1. decembra 1998, tako da znaša upoštevano obdobje 4 leta in več kot 5 mesecev. Da bi ugotovili razumnost časa, ki je pretekel od 28. junija 1994 dalje, mora sodišče upoštevati stanje postopka ob tistem času.

Sodišče ponovno opozarja, da je treba razumnost dolžine postopka oceniti glede na posebne okoliščine zadeve in upoštevati merila iz sodne prakse sodišča, še posebej pa kompleksnost zadeve ter ravnanje pritožnika in organov, ki obravnavajo zadevo ter kaj je to pomenilo za pritožnika. Sodišče šteje zadevo za dokaj kompleksno, saj so bile med postopkom na prvi stopnji podane dodatne obtožnice zoper pritožnika, kar pa samo po sebi ne more opravičevati dolžine postopka. V zvezi z ravnanjem pritožnika sodišče ne razpolaga z nobenimi podatki, ki bi nakazovali, da je v spornem obdobju sam prispeval k dolžini postopka. V zvezi z ravnanjem slovenskih organov je navedeno, da je bila zadeva v reševanju na prvi stopnji do 28. junija 1994, to je 2 leti in skoraj 7 mesecev. Okrožno sodišče je sprejelo procesno odločitev, da dodatne obtožnice, vložene leta 1993, obravnava v enem postopku, 28. marca 1995, to je 9 mesecev po začetku veljavnosti Konvencije za Slovenijo.

Okrožno sodišče je potrebovalo več kot 2 meseca, da je zahtevo za varstvo zakonitosti pritožnika z dne 26. marca 1998, predalo Vrhovnemu sodišču. V takšnih okoliščinah Sodišče meni, da zavlačevanje v postopku lahko pretežno pripišemo ravnanju domačih sodišč. V zvezi s sklicevanjem vlade na veliko delovno obremenitev domačih sodišč, ki je posledica gospodarskih in zakonodajnih reform v Sloveniji, Sodišče ponovno opozarja, da

1. odstavek 6. člena državam pogodbenicam nalaga dolžnost, da svoj pravosodni sistem organizirajo, tako da sodišča lahko izpolnijo vse svoje zahteve. Sodišče ne razpolaga z nobenimi podatki, ki bi kazali na to, da so bile težave v Sloveniji v spornem obdobju take, da so pritožniku odvzele njegovo upravičenost do sodne odločitve "v razumnem roku". Nadalje, tožena država ni navedla nobenih ukrepov, ki jih je sprejela za zmanjšanje delovne obremenitve sodišč.

ODLOČITEV SODIŠČA

Predhodni ugovor Vlade je bil zavrnjen. Podana je bila kršitev 1. odstavka 6. člena EKČP. Tožena država mora pritožniku plačati v roku 3 mesecev 300.000 SIT (1.252 €) za nepremoženjsko škodo ter obresti od glavnice po letni meri 22,98 % od izteka 3 mesecev do plačila. Preostali del zahteve za pravično zadoščenje se je zavrnil.

Slovenija je bila prvič obsojena pred ESČP v zadevi Majarič proti Sloveniji leta 2000. Kršitev se je nanašala na kršitev pravice do sojenja v razumnem roku. Že v tem primeru je ESČP opozarjalo Slovenijo, da mora organizirati pravosodni sistem na takšen način, da lahko sodišče izpolni svoje obveznosti. Zanimiv podatek je, da ESČP ni upoštevalo dve leti in pol trajanja kazenskega postopka, ker EKČP takrat še ni bila ratificirana v Sloveniji. 5 let pozneje je prišlo do zelo pomembne sodbe Lukenda proti Sloveniji. Resnejša analiza sodbe Majarič bi že takrat lahko vodila do sprememb zakonodaje in sodne prakse in mogoče do sodbe Lukenda ne bi prišlo (po Ribičiču, 2007, str. 196).

4.4 REHBOCK PROTI SLOVENIJI

Obravnavani členi: 3. člen; 5. člen, 4. odstavek; 5. člen, 5. odstavek; 8. člen; 35. člen, 1. odstavek; 41. člen Konvencije.

DEJSTVA

Ravnanje s pritožnikom ob odvzemu prostosti

8. septembra 1995 je pritožnik okoli 14. ure popoldne prečkal mejo med Avstrijo in Slovenijo pri Šentilju, v avtomobilu, ki je bil last njegovega partnerja. V avtomobilu je imel zavitek tablet, za katere ga je prosil znanec slovenskega porekla. Pritožnik tablet ni prijavil carinikom. Ob 16.55 istega dne je pritožniku odvzela prostost slovenska policija v Doliču, približno 70 kilometrov od mejnega prehoda, kjer naj bi predal tablete neki drugi osebi.

Sporno vprašanje med strankama so okoliščine odvzema prostosti.

Pritožnik trdi, da ga je obkrožilo 6 mož s kratkimi puškami in pištolami. Oblečeni so bili v črno in nosili črne maske. Pritožnika naj bi napadli brez predhodnega opozorila. Več drugih mož naj bi stalo v bližini. Pritožnika so naglo zajeli in nič se ni upiral. Čeprav je tako v nemščini kot v angleščini vpil, da se ne upira, so ga grobo odvedli do pokrova avtomobila. Moža sta ga trdno držala in potisnila njegov zgornji del telesa na pokrov. Roki sta mu potegnili nazaj na hrbet in ju vklepala. Istočasno so ga 4 drugi možje udarjali po glavi s pendreki in pestmi. Njegov obraz so hudo poškodovali in utrpel je hude bolečine.

Vlada je v svojem memorandumu z dne 25. novembra 1999 razložila, da so pritožniku odvzeli prostost v okviru akcije, ki so jo načrtovale pristojne oblasti na podlagi svojih

delovnih podatkov. Ko so sestavljali ekipo za odvzem prostosti, so oblasti upoštevale dejstvo, da je pritožnik, ki je bil osumljen prekupčevanja z drogami, izjemno močan in da je bil večkratni prvak nemškega tekmovanja v body buildingu. V svojih ustnih navedbah pred Sodiščem se je Vlada sklicevala na zaključke tričlanske komisije, ki je bila ustanovljena na ukaz načelnika policijske uprave v Slovenj Gradcu 9. februarja 1996, da bi presodila, ali je bila uporaba sile pri odvzemu prostosti pritožnika upravičena. Komisija je poročilo oddala 8. marca 1996, Vlada pa je izvod poročila predložila Sodišču 23. maja 2000, po obravnavi bistva zadeve.

Ravnanje s pritožnikom v času njegovega bivanja v priporu

Pritožnika je policija po odvzemu prostosti priprla v Slovenj Gradcu. Pred Sodiščem je navedel, da je imel glavobole in težave z vidom ter ga je zdravnik prvič pregledal 9. septembra 1995 zjutraj. Istega dne ob 14.50 je pritožnik napisal in podpisal izjavo ... po pritožnikovih navedbah naj bi take napotke dobil od policije, v kateri je navedel, da je dan poprej padel in udaril z obrazom ob rob avtomobila. Vlada je navedla, da se je pritožnik glede boleče čeljusti prvič pritožil dežurnemu policistu 9. septembra 1995 zjutraj ter da je ta nemudoma poklical zdravnika. Zdravnik je svetoval, naj pritožnika pregledajo v Zdravstvenem domu Slovenj Gradec, od koder so ga premestili v splošno bolnišnico v Mariboru. Dokumentacija, s katero razpolaga Sodišče, priča, da je pritožnika podrobno pregledal zdravnik na oddelku za facialno kirurgijo v splošni bolnišnici v Mariboru, 9. septembra 1995. V poročilu je navedeno, da je pritožnika s poškodovano čeljustjo v bolnišnico privedla policija. Pritožnik je zdravniku trdil, da so ga poškodovali policisti, ti pa so izjavili, da je pritožnik udaril ob rob avtomobila med odvzemom prostosti. Zdravnik je ugotovil, da je sklep senčne kosti in spodnje čeljusti pritožnika občutljiv na otip in da pritožnik ne more normalno odpirati ust.

Nadalje je v poročilu pisalo, da je pritožnikov ugriz nepravilen zaradi premaknjenih zob na levi strani čeljusti. Zdravnik je napotil pritožnika na rentgen in nato postavil diagnozo; dvojni zlom čeljusti in obrazne poškodbe. Zdravnik je zaključil, da je potrebna operacija pod splošno narkozo, pritožnik naj bi bil operiran naslednji dan. Dovolil je, da policija pritožnika do tedaj odpelje nazaj v pripor. 10. septembra 1995 so pritožnika privedli v bolnišnico, a ta ni privolil v operacijo, ker je menil, da bo kmalu izpuščen in ga bodo lahko operirali v Nemčiji. Dogovorili so se, da bo pritožnik prišel 12. septembra 1995 na kontrolni pregled.

12. septembra 1995 so pritožnika ponovno pregledali in izjavil je, da mu je slabo in da je bruhal. V operacijo, ki jo je priporočil zdravnik, ni privolil. Zdravnik je naročil, da morajo pritožnika hraniti samo s kašasto hrano in ga naročil na kontrolni pregled 18. septembra 1995. Iz zdravniškega poročila, 18. septembra 1995, je razvidno, da se je pritožnik počutil bolje. Čeljust ga je manj bolela, bolečine pa je še vedno čutil pri žvečenju in prehranjevanju. 25. septembra 1995 pritožnik ni hotel iti na ponovni kontrolni pregled v bolnišnico. Pritožnika so ponovno pregledali v mariborski splošni bolnišnici 3. oktobra ter 25. in 27. novembra 1995. Priznal je, da so njegove težave s čeljustjo manjše, a pritožil se je, da čuti bolečine v področju trebušne votline in navedel, da je opazil kri v svojih izločkih. Rektalni pregled je zavrnil. Zdravnik je pregledal njegov trebuh in urin, a ni našel nobene anomalije. Pritožniku je predpisal posebno dieto in po potrebi ponoven pregled. 4.

decembra 1995 so pritožnika pregledali v mariborski splošni bolnišnici. V poročilu je navedeno, da ima zamaknjen ugriz in bolečine v čeljusti. 7. decembra 1995 so pritožniku v bolnišnici oskrbeli dva površinska vreza na levem zapestju, ki si ju je naredil sam, v trenutku potrnosti dne 3. decembra 1995.

V pismu z dne 17. decembra 1995, naslovljenem na Ministrstvo za pravosodje, se je pritožnik pritožil, da so ga surovo pretepli in ima zato dvojni zlom čeljusti. Navedel je, da ni bil deležen ustrezne zdravniške oskrbe in zahteval odškodnino v višini 1.000.000 nemških mark (DEM). Dne 16. januarja 1996 je bil pritožnik na ponovnem zdravniškem pregledu. Zdravnik mu je predpisal analgetike ter opomnil, da bi moral pritožnik v zvezi z zdravljenjem čeljusti obiskati specialista. 23. januarja 1996 je specialist zaključil, da bi pritožnik za svojo čeljust potreboval protetično rehabilitacijo ali celo operacijo. Ker je pritožnik izjavil, da se želi zdraviti v Nemčiji, je zdravnik priporočil, naj ga čim prej pošljejo tja. Dne 5. marca 1996 se je pritožnik upravniku zapora pritožil, da ima bolečine zaradi vnetja srednjega ušesa, in zahteval zdravljenje v bolnišnici. 7. marca 1996 se je pritožnik zdravniku pritožil, da čuti hude bolečine v glavi ter da v zaporu ni deležen ustrezne zdravstvene oskrbe. Izrecno je navedel, da mu zdravil, ki mu jih je zdravnik predpisal, ne dajejo redno. 10. junija 1996 se je pritožnik upravniku mariborskega zapora pritožil, da mu pazniki dne 8. in 9. junija niso dali analgetikov, ki mu jih je predpisal zdravnik ter da ima zato hude bolečine in je potr. 20. junija 1996 se je pritožnik upravniku zapora pritožil, da mu pazniki dne 18. in 19. junija niso dali predpisanih analgetikov. 30. junija in 3. julija 1996 se je ponovno pritožil, da mu pazniki niso hoteli dati analgetikov. V svojih pritožbah je pritožnik navedel, da bi rad sprožil kazenski postopek proti osebju zapora in zahteval, naj mu dovolijo vložiti kazensko pritožbo proti policiji. 4. julija 1996 se je pritožnik sodniku višjega sodišča v Mariboru pritožil, da ima hude bolečine in da analgetike dobiva le neredno.

10. septembra 1995 je preiskovalni sodnik okrožnega sodišča v Slovenj Gradcu zoper pritožnika odredil pripor. 3. oktobra 1995 je pritožnikov odvetnik vložil zahtevo za izpustitev. Pritožnik je v njej zatrdil, da ne bo izginil in ponudil 50.000 DEM varščine. Nadalje je trdil, da ni več potrebe, da bi bil še naprej priprt, saj so vse obremenilne priče v kazenskem postopku proti njemu že zaslišali in zbrali vse ustrezne dokaze. 6. oktobra 1995 je okrožno sodišče v Slovenj Gradcu podaljšalo pritožnikov pripor do 8. decembra 1995 v skladu s členom 205 Zakonika o kazenskem postopku (ZKP). Sodišče je navedlo, da preiskave v pritožnikovi zadevi ni mogoče zaključiti v enem mesecu. Pritožnik je vložil pritožbo. Trdil je, da ni razlogov za njegovo bivanje v priporu in da okrožno sodišče ni odločilo o njegovi zahtevi 3. oktobra 1995. 19. oktobra 1995 je višje sodišče v Mariboru zavrnilo njegovo pritožbo. Navedlo je, da je pritožnik tujec, ki nima s Slovenijo nobenih vezi. Zatorej naj bi obstajalo tveganje, da bi pobegnil. Glede pritožnikove zahteve po izpustitvi proti varščini pa je bilo višje sodišče mnenja, da jo mora najprej preučiti okrožno sodišče. 26. oktobra 1995 je okrožno sodišče v Slovenj Gradcu zavrnilo pritožnikovo zahtevo po izpustitvi z dne 3. oktobra. Sodišču se varščina, ki jo je ponudil pritožnik, ni zdela zadostno jamstvo, da se bo ta udeležil nadaljnjega postopka. 27. novembra 1995 je okrožno sodišče v Slovenj Gradcu pritožniku podaljšalo pripor v skladu z 272. členom Zakonika o kazenskem postopku. 13. decembra 1995 je višje sodišče v Mariboru zavrnilo

pritožbo pritožnika na zgoraj omenjeni sklep. 29. novembra 1995 je pritožnik, preko odvetnika, vložil ponovno zahtevo po izpustitvi. Trdil je, da ni ustreznih razlogov za njegovo bivanje v priporu in ponudil varščino v višini 50.000 DEM. Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu je zahtevo dne 22. decembra 1995 zavrnilo.

Med pritožnikovim bivanjem v preiskovalnem zaporu v Sloveniji je bilo njegovo dopisovanje, skupaj z dopisovanjem s Komisijo, pod nadzorom.

8. januarja 1996 je okrožno sodišče v Slovenj Gradcu pritožnika obsodilo zaradi nedovoljene proizvodnje in prekupčevanja drog ter tihotapljenja le-teh. Pritožnik je bil obsojen na enoletno zaporno kazen. 17. aprila 1996 je višje sodišče v Mariboru zavrnilo pritožnikovo pritožbo in ugodilo pritožbi državnega tožilca ter zvišalo pritožniku zaporno kazen na 17 mesecev. 1. septembra 1996 so pritožnika pogojno izpustili.

Vlada je trdila, da pritožnik ni zahteval odškodnine po 26. členu Ustave pred ustavnim sodiščem v obliki ustavne pritožbe. Zaključila je, da pritožnik ni izčrpal domačih pravnih sredstev, kot to zahteva 35. člen EKČP.

Sodišče ugotavlja, da bi Vlada lahko ugovarjala, ko je Komisija obravnavala sprejemljivost pritožbe, pa tega ni storila. Zatorej tega sedaj ne more storiti .

Vlada je nadalje ugovarjala, da je Komisija preučila dejstva zadeve v zvezi s 4. in 5. odstavkom 5. člena EKČP ne glede na to, da se pritožnik v svoji pritožbi ni skliceval na te določbe.

Sodišče ugotavlja, da so organi EKČP pristojni za preučitev okoliščin, glede katerih se pritoži pritožnik, v okviru vseh zahtev EKČP. Pri izpolnjevanju te naloge lahko dejstva zadeve, kakor so ugotovljena v dokaznem gradivu, ki ga imajo na razpolago, pravno opredelijo drugače, kot je to storil pritožnik, po potrebi pa lahko dejstva tudi obravnavajo na drugačen način.

Nadalje je pritožnik v postopku pred Sodiščem trdil, da je bila podana kršitev 4. in 5. odstavka 5. člena EKČP. Torej je preučitev teh pritožb v pristojnosti ESČP.

OČITANA KRŠITEV 3. ČLENA KONVENCIJE

V postopku pred Sodiščem je pritožnik trdil, da so mu slovenski policisti med odvzemom prostosti povzročili resne telesne poškodbe ter da mu v priporu niso nudili ustrezne zdravstvene oskrbe. Vlada je ugovarjala, da so policisti pri odvzemu prostosti uporabili silo le toliko, v kolikor je bilo potrebno zaradi pritožnikovega vedenja. Nadalje je oporekala trditvam pritožnika o neustrezni zdravstveni oskrbi v času bivanja v priporu. Vlada je še posebej poudarila, da pritožnik ni želel na operacijo, kot je to priporočil zdravnik.

Sodišče ugotavlja, da stranki ne oporekata dejstvu, da je do poškodbe pritožnika, ki je razvidna iz zdravniških poročil, prišlo med odvzemom prostosti le-tega. Vseeno pa je vsaka stranka navedla različno razlago, kako naj bi bil pritožnik poškodovan. Po ustaljeni sodni praksi Sodišča je ugotavljanje in preverjanje dejstev v zadevah, ki jih najprej preuči Komisija, naloga le-te. Čeprav Sodišče ni vezano na ugotovitve Komisije in lahko uporabi svojo lastno presojo v okviru gradiva, ki mu je na razpolago, bo to svojo pristojnost uporabilo le v izjemnih okoliščinah. Komisija ni mogla sestaviti orisa celotne podobe dejanskih okoliščin, v katerih je bil pritožnik poškodovan. V svojem končnem poročilu je omenila, da Vlada kljub več zahtevam nikakor ni podprla svojih navedb, da je bil pritožnik poškodovan nenamerno. Pri ugotovitvi, da je bila podana kršitev 3. člena EKČP, se je

Komisija oprla na dejstvo, da Vlada ni podala verjetne razlage za poškodbe pritožnika in ni predložila ustreznih dokazov, s katerimi bi lahko vzbudila dvome glede navedb pritožnika. Sodišče ugotavlja, da je do očitane grdega ravnanja, ki se je končalo s poškodbo, prišlo med odvzemom prostosti pritožnika in ne kasneje, v priporu. Gradivo, ki je na razpolago Sodišču, kaže na to, da je policija operacijo odvzema prostosti načrtovala vnaprej ter je imela dovolj časa, da bi ocenila morebitno tveganje in uporabila potrebna sredstva za izvedbo odvzema prostosti. Sodelovalo je 13 policistov, ki so torej v številu očitno presegali 3 osumljence, ki naj bi jim odvzeli prostost. Nadalje pritožnik policistov, ki so mu odvzeli prostost, ni ogrožal, na primer z odkritim nošenjem orožja ali z napadom. Glede na navedeno, upošteva resno naravo pritožnikove poškodbe in glede na to, da spornih dejstev ni obravnavalo nobeno domače sodišče, mora Vlada s prepričljivimi argumenti dokazati, da uporaba sile ni bila pretirana. 23. maja 2000 je Vlada po obravnavi bistva zadeve Sodišču predložila poročilo z dne 8. marca 1996 o postopanju policistov med odvzemom prostosti pritožnika. Ko je Komisija obravnavala zadevo, ji Vlada tega poročila ni predložila. V poročilu je navedeno, da so kriminalisti, udeleženi pri operaciji, postopali v skladu z zakonom ter da je bila uporaba sile potrebna, ker se je pritožnik upiral odvzemu prostosti. Sodišče ugotavlja, da je bil ukaz za izvedbo preiskave izdan 5 mesecev po incidentu, ki se je zgodil dne 8. septembra 1995. Preiskavo je izvedla policijska uprava v Slovenj Gradcu, katere zaposleni so sodelovali pri odvzemu prostosti pritožnika. V poročilu ni navedeno, na katerih podatkih in pričevanjih je to zasnovano. Še posebej iz poročila ni razvidno, da bi njegovi avtorji zaslišali pritožnika, druge osebe, ki jim je bila odvzeta prostost istočasno z njim, ali katere koli druge priče razen policistov, ki so sodelovali pri operaciji. Nadalje Vlada ni razložila, zakaj je bilo poročilo na razpolago šele v kasnejši fazi postopka. V postopku pred Komisijo je Vlada trdila, da je pritožnik utrpel poškodbo, ko je z glavo zadel v odbijač avtomobila. V poročilu policije z dne 8. marca 1996 pa je navedeno, da je pritožnik zadel z obrazom v blatnik parkiranega avtomobila in na asfaltirano površino na parkirišču (glej 14. odstavek zgoraj). Vlada te nedoslednosti ni razložila. Sodišče je opomnilo, da je imel pritožnik dvojni zlom čeljusti in udarnine na obrazu. Glede na resno naravo poškodb in ne glede na zaključke, navedene v zgoraj omenjenem poročilu, je Sodišče mnenja, da Vlada ni predložila prepričljivih ali verodostojnih argumentov, na osnovi katerih bi lahko razložila ali upravičila vrsto sile, ki jo je uporabila med operacijo odvzema prostosti. Zatorej je bila uporabljena sila v danih okoliščinah pretirana in neupravičena. Posledica take uporabe sile so bile poškodbe zaradi katerih je pritožnik nedvomno hudo trpel, torej so z njim ravnali nečloveško.

Med operacijo odvzema njegove prostosti je bila podana kršitev 3. člena EKČP, zaradi ravnanja s pritožnikom med operacijo odvzema prostosti.

Očitano je bilo tudi grdo ravnanje s pritožnikom v času njegovega bivanja v priporu. Pritožnik pred Sodiščem ni zanikal navedb Vlade, da so v priporu poklicali zdravnika takoj potem, ko je zahteval zdravniški pregled dne 9. septembra 1995 zjutraj. Nadalje je iz predloženega gradiva razvidno, da je bil pritožnik od tistega dne na rednih zdravniških pregledih ter da je odklonil operacijo, ki jo je priporočil specialist. Sodišče torej ugotavlja, da se v tej zvezi ne postavlja posebno vprašanje po 3. členu Konvencije. Po mnenju Sodišča ravnanje s pritožnikom v času njegovega bivanja v priporu, namreč dejstvo, da

mu osebje pripora ob več priložnostih ni preskrbelo analgetikov, ni tako kritično, da bi lahko Sodišče zaključilo, da je bila tudi s tem kršena pritožnikova pravica v skladu s 3. členom Konvencije.

Kršitev 3. člena EKČP glede ravnanja s pritožnikom v času njegovega bivanja v priporu ni bila podana.

OČITANA KRŠITEV 4. ODSTAVKA 5. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnik se je pritožil, da v začetku njegovega bivanja v priporu slovenska sodišča niso hitro razsodila o njegovi zahtevi za izpustitev. Skliceval se je na kršitev iz 4. odstavka 5. člena EKČP. Vlada je trdila, da sta med 6. in 19. oktobrom 1995 sodišči na dveh stopnjah sodne pristojnosti preučili, ali naj bi pritožnikovo bivanje v priporu podaljšali v skladu z 205. členom Zakona o kazenskem postopku. Odločanje o tem vprašanju je imelo enako dejansko in pravno ozadje kot preučitev zahteve za izpustitev, ki jo je pritožnik vložil dne 3. oktobra 1995. Po mnenju Vlade zatorej sodišču ni bilo treba ločeno odločati o pritožnikovi zahtevi za izpustitev, preden bi odločilo, ali naj podaljša pritožnikov pripor. V vsakem primeru pa je bilo zahtevi po hitrem odločanju zadoščeno. Sodišče opozarja, da 4. odstavek 5. člena zagotavlja priprtim osebam pravico začeti postopek, s katerim oporekajo zakonitosti odvzema njihove prostosti, v skladu s določili o takem postopku pa jim zagotavlja tudi pravico do hitrega sodnega sklepa glede zakonitosti pripora in sklepa o izpustitvi, če se za odvzem prostosti dokaže, da je bil nezakonit. V tej zadevi je pritožnik svojo prvo zahtevo za izpustitev vložil dne 3. oktobra 1995. Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu jo je zavrnilo dne 26. oktobra 1995, torej po 23 dneh. Dne 29. novembra 1995 je pritožnik vložil ponovno zahtevo za izpustitev. Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu jo je zavrnilo 23 dni kasneje, 22. decembra 1995. Sodišče ugotavlja, da zahtev za izpustitev, ki ju je vložil pritožnik 3. oktobra 1995 in 29. novembra 1995, sodišče ni preučilo dovolj hitro, kot to določa četrti odstavek 5. člena EKČP. Dejstvo, da je Višje sodišče v Mariboru odločalo o pritožnikovih pritožbah proti sklepom izdanim na prvi stopnji glede podaljšanja pripora, ki ju je podalo Okrožno sodišče dne 6. oktobra in dne 27. novembra 1995, ne vpliva na ta zaključek. Dejansko je Višje sodišče v Mariboru pri svojem sklepu z dne 19. oktobra 1995 v odgovoru na pritožnikovo pritožbo izrecno navedlo, da mora njegovo zahtevo za izpustitev z dne 3. oktobra 1995 najprej preučiti Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu. Torej postopek obravnave zahtev za izpustitev, ki ju je vložil pritožnik, ni bil odvisen od postopka glede podaljšanja pritožnikovega pripora, ki so ga slovenske oblasti začele na lastno pobudo. Zatorej je bila podana kršitev 4. odstavka 5. člena EKČP.

OČITANA KRŠITEV 5. ODSTAVKA 5. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnik se je pritožil, da ni imel iztožljive pravice do odškodnine zaradi zgoraj ugotovljene kršitve 4. odstavka 5. člena EKČP. Skliceval se je na kršitev 5. odstavka 5. člena EKČP.

Vlada je ugovarjala, da se po 5. odstavku 5. člena EKČP ne postavlja ločeno vprašanje, saj je tožena država spoštovala pritožnikove pravice po 4. odstavku 5. člena EKČP. Sodišče je opomnilo, da 26. člen ustave, obravnavan skupaj z 542. členom Zakonika o kazenskem postopku glede tega zagotavlja, pravico do odškodnine v primerih, ko je bil odvzem prostosti nezakonit ali posledica napake. V tej zadevi pa ni nobenih dokazov, da bil pritožnikov podaljšan pripor, vključno z zavrnjenimi zahtevami po izpustitvi, nezakonit ali

posledica napake, glede na slovensko zakonodajo. Glede na dane okoliščine Sodišče ugotavlja, da pritožnikova pravica do odškodnine v zvezi s kršitvijo 4. odstavka 5. člena EKČP ni bila dovolj zanesljivo zagotovljena. Zatorej je bila podana kršitev 5. odstavka 5. člena EKČP.

OČITANA KRŠITEV 8. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnik se je pred Sodiščem pritožil, da je bilo njegovo dopisovanje s Komisijo neupravičeno nadzorovano. Skliceval se je na kršitev 8. člena Konvencije. Vlada je trdila, da je bil nadzor pritožnikovega dopisovanja s Komisijo v skladu s 211. členom ZKP. Nadalje je omenila člen 213 b odstavek 3 ZKP, ki je začel veljati dne 23. oktobra 1998, s katerim dopisovanje med priporniki in Evropskim sodiščem za človekove pravice ni več nadzorovano. Sodišče je mnenja, da nadzor pritožnikovega dopisovanja s Komisijo predstavlja vmešavanje v njegove pravice po 8. členu EKČP. Zatorej je bila podana kršitev 8. člena EKČP.

ODLOČITEV SODIŠČA

Sodišče je soglasno zavrnilo predhodni ugovor Vlade. S 6 glasovi za in enim proti odloči, da je bila podana kršitev 3. člena EKČP zaradi ravnanja, ki ga je bil pritožnik deležen med odvzemom prostosti. Soglasno odloči, da ni bila podana kršitev 3. člena EKČP zaradi ravnanja, ki ga je bil pritožnik deležen med bivanjem v priporu. Soglasno odloči, da je bila podana kršitev 4. odstavka 5. člena EKČP in 5. odstavka 5. člena EKČP. Soglasno odloči, da je bila podana kršitev 8. člena EKČP.

Sodišče odloči, da mora tožena država izplačati pritožniku v roku 3 mesecev 25.000 DEM za nepremoženjsko škodo in 7.000 DEM za stroške in izdatke, skupaj z morebitnim DDV-jem, zmanjšane za 17.098 francoskih frankov ter 12 centimov, preračunanih v DEM po tečaju, veljavnem na dan izdaje te sodbe. Navadne obresti po letni obrestni meri 4 % se plačajo od poteka trimesečnega roka do plačila. Sodišče je soglasno zavrnilo preostanek pritožnikove zahteve za pravično zadoščenje.

Slovenija se v času vložitve pritožbe Rehbock ni bila sposobna pravdati pred ESČP, saj ni znala pravočasno ugovarjati, da pritožnik ni izčrpal pravnih sredstev, določenih v slovenskem pravnem sistemu. Posebnost primera je tudi v tem, da ESČP pred seboj ni imelo sodno ugotovljenega dejanskega stanja, na kar je opozoril sodnik dr. Boštjan M. Zupančič v svojem ločenem mnenju. Policija je v primeru Rehbock storila velike napake, kljub temu da je bila obveščena o prihodu osumljenca in da je imela dovolj časa za priprave na aretacijo. Glede na take okoliščine ESČP meni, da bi morala država prepričljivo pojasniti okoliščine poškodb gospoda Rehbocka. Nadzor nad domnevnimi kršitvami policije je bil neprimerno urejen in izveden, kajti notranja preiskava je bila odrejena 5 mesecev po incidentu in so jo vodili policisti, kolegi tistih, ki so izvedli aretacijo, zaslišani pa so bili samo policisti.

Sodba Rehbock proti Sloveniji ima procedenčno vrednost. ESČP je ocenilo, da je 23 dni predolga doba za proučitev ugovora pripornika, da pripor ni zakonit in predstavlja kršitev 4. odstavka 5. člena EKČP. Do začetka leta 2007 je ESČP prevzelo stališče sodbe Rehbock proti Sloveniji v 36 sodbah (po Ribičiču, 2007, str. 180–181).

ESČP pri svojem delu uporablja pilotske sodbe, pri katerih se ugotavljajo sistemske kršitve konvencijskih pravic in dajejo navodila za razrešitev drugih primerov, ki so si podobni. Države članice, bi se lahko izognile mnogim obsodbam pred ESČP, če bi podrobno spremljale sodno prakso in vodilne primere ter kršitve odpravljala ne samo na podlagi obsodb, ki se jih tičejo neposredno, ampak tudi odpravljale kršitve ugotovljene v drugih primerih iz drugih držav (po Ribičiču, 2007, str. 122–123).

4.5 TRIČKOVIĆ PROTI SLOVENIJI

Obravnava član: 6. člen, 1. odstavek EKČP.

DEJSTVA

Pritožnik je slovenski državljani srbskega rodu. Rodil se je leta 1944 in živi v Ljubljani. Zaposlen je bil kot medicinski tehnik v Jugoslovanski ljudski armadi. Poleti leta 1991 je pritožnik, potem ko je Slovenija postala neodvisna po razpadu nekdanje Jugoslavije, delal v bolnišnici zvezne vojske v Ljubljani. Ko se je oktobra 1991 zvezna vojska umaknila iz Slovenije, je pritožnik, po ugotovitvi invalidnosti, zaprosil za invalidsko upokožitev. Decembra 1991 mu je zvezni vojaški sklad socialnega zavarovanja v Beogradu odobril pravico do upokožitve zaradi invalidnosti ter mu je pokojnino do aprila 1992 tudi izplačeval. Po razpadu nekdanje Jugoslavije in zaradi odsotnosti sporazuma o nasledstvu ali drugega ustreznega dvostranskega dogovora, se je Vlada RS odločila, da bo zagotovila akontacijo izplačil vojaških pokojnin, saj jih je beograjski sklad prenehal plačevati nekdanjim vojaškim uslužbencem, ki so živeli v Sloveniji. Namen tega odloka je bil začasno urediti položaj upokoženega vojaškega osebja in nekaterih drugih vojaških kategorij, ki so imele koristi od tega programa, dokler ne bi uredili vprašanj nasledstva države. Postopek v tej zadevi je povezan s pritožnikovo zahtevo za akontacijo njegove vojaške pokojnine.

POSTOPEK PRED KOMISIJO

Gospod Ljuben Tričković je svojo pritožbo poslal Komisiji 11. novembra 1997. Med drugim je navajal kršitev 1. odstavka 6. člena Konvencije v zvezi z dolžino trajanja postopka pred ustavnim sodiščem. 27. maja 1998 se je Komisija odločila, da pošlje pritožnikovo pritožbo glede dolžine postopka pred ustavnim sodiščem toženi vladi in jo zaprosi, da poda svoje pripombe glede njene dopustnosti in utemeljenosti. Preostali del pritožbe je zavrnila kot nesprejemljiv. Vlada je v svoji vlogi zaprosila Sodišče, da ugotovi, da RS ni kršila 1. odstavka 6. člena EKČP. Pritožnik je navedel svoje prejšnje predloge Komisiji in prosil sodišče, da ugotovi, da predložena dejstva kažejo na kršitev 1. odstavka 6. člena EKČP in mu priznajo pravično zadoščenje v skladu z 41. členom EKČP.

DOMNEVNA KRŠITEV 1. ODSTAVKA 6. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnik se je pritožil nad dolžino postopka pred ustavnim sodiščem. Navajal je, da je bil kršen 1. odstavek 6. člena EKČP. Vlada je trdila, da dejstva v zadevi ne kažejo na kršitev te določbe. Sodišče se ukvarja samo z dolžino trajanja postopka pred ustavnim sodiščem. Tako se je obravnavano obdobje začelo 19. avgusta 1994, ko je pritožnik vložil pritožbo na ustavno sodišče; končalo pa se je 17. maja 1997, na dan, ko je bil obveščen o odločitvi. Obdobje je tako trajalo 2 leti, 7 mesecev in 19 dni. Sodišče ugotavlja, da je Slovenija 24. junija 1994 ratificirala Konvencijo in priznala pravico do peticije

posameznika, Konvencija pa se nanaša le na dejstva, ki sledijo začetku njene veljavnosti za določeno pogodbenico. Upravičenost dolžine trajanja postopka je potrebno oceniti ob upoštevanju posameznih okoliščin zadeve ter ob upoštevanju kriterijev, ki jih je postavila sodna praksa Sodišča, še posebej pa zapletenost zadeve, ravnanje pritožnika in organov, ki so zadevo obravnavali ter kaj je to v postopku pomenilo za pritožnika. Pritožnik je zatrjeval, da je bila dolžina postopka pred Ustavnim sodiščem predolga in da je dejansko pomenila zanikanje njegovih pravic. Po njegovem mnenju bi bila lahko zadeva zaključena veliko prej. Vlada je zatrjevala, da je bila zadeva še posebej zapletena in je segala preko okvirov običajne pritožbe ter da sta bila vloženi čas in trud potrebna in razumna.

Pritožnik je zatrjeval, da njegovo vedenje ni povzročilo nobene zamude v postopku, saj je na dopis ustavnega sodišča, da naj dopolni svojo pritožbo odgovoril nemudoma. Po njegovem mnenju je že začetna pritožba vsebovala dovolj informacij v zvezi z domnevnimi kršitvami. Vlada je nasprotno zatrjevala, da pritožnikova ustavna pritožba ob izročitvi ni bila popolna, kar je povzročilo nekaj zamude v postopku. Na zahtevo Ustavnega sodišča je pritožnik dopolnil pritožbo ter navedel domnevne kršitve in svoje stališče v postopku. Sodišče meni, da zamuda v postopku, h kateri je morda do določene mere prispeval tudi pritožnik sam, ker že v začetku ni poslal popolne pritožbe, ni pomembna, če se upošteva dolžina celotnega postopka. Po mnenju pritožnika ni nobenega opravičila za ustavno sodišče, ki je porabilo skoraj 3 leta, da je zavrnilo njegovo pritožbo. Vlada je nasprotno zatrjevala, da je bilo Ustavno sodišče v tistem času zelo obremenjeno z delom, saj se je moralo lotiti zadev prednostnega pomena za prehod iz starega socialističnega pravnega reda v novega, demokratičnega.

ODLOČITEV SODIŠČA

Ob upoštevanju vseh okoliščin zadeve je Sodišče mnenja, da razumen čas v smislu določil 1. odstavka 6. člena EKČP, ni bil prekoračen in zato v zvezi s tem v tej točki ni šlo za nobeno kršitev teh določb. Sodišče je soglasno odločilo, da v tej zadevi ni bil kršen 1. odstavek 6. člena EKČP.

ESČP je bilo v zadevi Tričković proti Slovenji prizanesljivo, kajti upoštevano je bilo dejstvo, da je Ustavno sodišče delovalo v posebnih razmerah in je dajalo prednost reševanju drugih vprašanj kot so lokalna samouprava, referendum, kajti Slovenija je bila v tistem času v prehodu in še ni bila polno pravna članica Evropske unije.

»Ne gre spregledati podatka, da je ESČP v tej sodbi, v kateri sicer ni ugotovilo kršitve konvencijske pravice do sojenja v razumnem roku, Slovenijo opozorilo, da za enkrat konkretni primer ni zadostna podlaga za mednarodno odgovornost države, vendar le pod pogojem, da bo sprejela ustrezne ukrepe v primernem času. Na žalost to opozorilo ni bilo upoštevano (Ribičič, 2007, str. 197).«

4.6 ŠILIH PROTI SLOVENIJI

Obravnavani členi: 2. člen, 3. člen, 6. člen, 13. člen in 14. člen EKČP.

V primeru Šilih sta pritožnika zatrjevala, da je njun sin umrl zaradi zdravniške malomarnosti, njima pa so bile zaradi neučinkovitosti slovenskega sodnega sistema pri ugotavljanju odgovornosti za smrt njunega sina kršene pravice iz EKČP.

DEJSTVA

3. maja 1993 je dvajsetletni sin pritožnikov popoldne v Splošni bolnišnici Slovenj Gradec poiskal zdravniško pomoč zaradi slabosti ter srbeče kože. Ko ga je tamkajšnja dežurna zdravnica pregledala, je odredila, naj prejme intravenozni injekciji zdravila. Po prejemu injekcij se je fantovo stanje zelo poslabšalo in je bil zato premeščen na intenzivno nego. Sin pritožnikov je do prihoda kardiologa že prenehal dihati in ni imel utripa. Padel je v komo. Naslednji dan je bil odpeljan v Klinični center v Ljubljani, kjer pa je 19. maja 1993 umrl. 3. maja 1993 sta pritožnika na Temeljnem javnem tožilstvu Maribor, Enoti v Slovenj Gradcu, vložila kazensko ovadbo zoper dežurno zdravnico, ki je 3. maja 1993 sprejela njunega sina. Pritožnika sta menila, da je dežurna zdravnica njunemu sinu dala napačno zdravilo in da po poslabšanju njegovega stanja ni ustrezno ukrepala.

Pritožnika sta na Temeljnem javnem tožilstvu v Mariboru, Enoti v Slovenj Gradcu, 13. maja 1993 vložila kazensko ovadbo zaradi nevestnega zdravljenja zoper dežurno zdravnico, ki je sprejela njunega sina. Policija je v predkazenskem postopku zasegla medicinsko dokumentacijo o zdravljenju sina pritožnikov in Inštitutu za sodno medicino v Ljubljani naročila izdelavo forenzičnega poročila. Javni tožilec je 8. aprila 1994 zaradi pomanjkanja dokazov ovrigel ovadbo pritožnikov. Kot subsidiarna tožilca sta pritožnika 1. avgusta 1994 vložila zahtevo za preiskavo zoper dežurno zdravnico, vendar je bila prvotna odločitev o uvedbi preiskave razveljavljena decembra 1994. Naslednjo zahtevo za ponovno uvedbo kazenskega postopka je 26. aprila 1996 potrdilo mariborsko Okrožno sodišče, ki mu je bila zadeva dodeljena zaradi prenosa pristojnosti. Zadeva je bila po vložitvi obtožnice dvakrat vrnjena v dodatno preiskavo. S sklepom zunaj obravnavanega senata je bil postopek 18. oktobra 2000 dokončno ustavljen, saj je senat ugotovil, da ne obstaja dovolj dokazov, da je obtožena storila zatrjevano kaznivo dejanje povzročitve smrti iz malomarnosti. Omenjeno odločitev je 20. decembra 2000 potrdilo Višje sodišče v Mariboru. Pritožnika sta leta 2001 vložila ustavno pritožbo na Ustavno sodišče, v kateri sta se pritožila zaradi nepravilnega in predolgega postopka, vendar je Ustavno sodišče njuno pritožbo zavrglo zaradi tega, ker se subsidiarnemu tožilcu ne priznava pravni interes za nastopanje pred Ustavnim sodiščem. Pritožnika sta 27. marca 2001 vložila tudi kazensko ovadbo zoper 7 sodnikov mariborskega Okrožnega in Višjega sodišča, ki so sodelovali v njuni zadevi. Pritožnika sta 16. julija 2002 vložila novo obtožnico zoper dežurno zdravnico, a jo je Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu 14. julija 2003 zavrglo, ker je 3. maja 2003 kazenski pregon za zatrjevano kaznivo dejanje zastaral.

Pritožnika sta 6. julija 1995 zoper splošno bolnišnico v Slovenj Gradcu in dežurno zdravnico pred Okrožnim sodiščem v Slovenj Gradcu vložila civilno tožbo, v kateri sta za nastalo nepremoženjsko škodo, ki sta jo utrpela zaradi sinove smrti, zahtevala odškodnino v višini 24.300.000 SIT (približno 101.402 €). 10. avgusta 1995 sta pritožnika sprožila tudi

civilni spor zoper predstojnika oddelka za interno medicino ter direktorja slovenjgraške splošne bolnišnice. Sodišče je na predlog pritožnikov oba postopka združilo. Leta 1997 je sodišče prekinilo postopek do zaključka kazenskega postopka. Maja 2001 se je civilni postopek nadaljeval, 5 mesecev po izreku sodbe višjega sodišča, s katero je bila potrjena prekinitev kazenskega postopka. Pritožnika sta v civilnem postopku vložila tudi več predlogov za prenos pristojnosti. Ugodeno je bilo drugemu predlogu za prenos pristojnosti, kar je imelo za posledico prenos postopka pred Okrožno sodišče v Mariboru. Poleg tega pa sta pritožnika v civilnem postopku večkrat predlagala izločitev sodnikov, ki so odločali v njuni zadevi in tako uspela z dvema predlogoma za izločitev posameznih sodnikov, ampak sta se zadevni sodnici nazadnje izločili iz postopka na lasten predlog. Okrožno sodišče v Mariboru je sodbo, s katero je zavrnilo civilni zahtevek pritožnikov, izreklo 25. avgusta 2006, več kot 11 let po začetku postopka. Postopek je čakal še na odločitev o pritožbi.

V zvezi s potekom civilnega postopka sta pritožnika naslovila več pobud na Urad varuha človekovih pravic, ki je njuno zadevo omenil v letnih poročilih varuha za leta 2002, 2003 in 2004.

OBRAVNAVA PRED SODIŠČEM

Vlada je pred Sodiščem zatrjevala, da domača pravna sredstva niso bila izčrpana ter da je bila pritožba prezgodaj vložena, ker se civilni postopek še ni zaključil. Pritožnika lahko v skladu s 26. členom slovenske Ustave po zaključku kazenskega in civilnega postopka zaradi domnevne kršitve njunih pravic vložita tudi civilni zahtevek za povračilo škode zoper državo.

ZATRJEVANA KRŠITEV 2. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnika sta pred Sodiščem zatrjevala, da je njun sin umrl zaradi malomarnosti zdravniškega osebja ter da civilni in kazenski postopek, ki sta ju sprožila, nista omogočila hitrega in učinkovitega ugotavljanja odgovornosti za njegovo smrt. V dani zadevi pa se je porajalo vprašanje časovne pristojnosti Sodišča, saj se Konvencija v skladu s splošnimi pravili mednarodnega prava, za vsako pogodbeno stranko uporablja le v zvezi z dejstvi, ki so nastopila potem, ko je v tej pogodbenici začela veljati Konvencija. Sodišče je nato ugotovilo, da je v Sloveniji začela Konvencija veljati 28. junija 1994. Pritožba pritožnikov se je nanašala na vsebinski vidik 2. člena Konvencije (odgovornost za smrt njunega sina) ter na procesni vidik 2. člena Konvencije (na domnevno neučinkovitost kasnejših sodnih postopkov). Tako je glede vsebinskega vidika pritožbe bilo Sodišče mnenja, da le-ta temelji na dejstvih, ki so se začela in zaključila pred 28. junijem 1994 zaradi česar časovna pristojnost ni skladna z določbami Konvencije v smislu 3. odstavka 35. člena in jo je treba torej v skladu s 4. odstavkom 35. člena zavrniti.

Glede procesnega vidika pritožbe je Sodišče ugotovilo, da je bil kazenski postopek znova uveden leta 1996, civilni postopek pa se je sprožil leta 1995 in takrat še ni bil zaključen. Sodišče je upoštevaajoč, da do domnevnih napak v postopku ni moglo priti pred začetkom postopka, ki se je začel po 28. juniju 1994, ko je v Sloveniji začela veljati Konvencija, ocenilo, da je časovno pristojno za odločanje o pritožbi, kar zadeva procesni vidik 2. člena Konvencije. Sodišče je v dani zadevi poudarilo, da 1. odstavek 2. člena Konvencije od države pogodbenice zahteva ne le, da se vzdrži namernega odvzema življenja, temveč

tudi, da sprejme ustrezne ukrepe za varstvo življenja posameznikov, ki so v njeni pristojnosti.

Sodišče je tako ob upoštevanju navedenega ozadja zadeve in dejstva, da postopek, ki je bil uveden zaradi zdravniške malomarnosti, po skoraj 12 letih še vedno ni bil zaključen, ni moglo potrditi, da je bilo odločanje o vzroku in odgovornosti za smrt sina pritožnikov učinkovito. Glede na okoliščine je Sodišče sklenilo, da je prišlo do procesne kršitve 2. člena Konvencije ter zavrnilo predhodni ugovor vlade. Zato je prišlo do procesne kršitve 2. člena.

OČITANA KRŠITEV 3. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnika sta zatrjevala, da nezmožnost domačih sodnih organov, da bi ustrezno rešili njuno zadevo, pomeni ponižujoče in sramotno ravnanje, ki ju je pripeljalo do njune predčasne invalidske upokojitve. Kljub temu da sta postopka v tej zadevi lahko negativno vplivala na pritožnika ter ju prizadela, je bilo Sodišče mnenja, da dokumenti v spisih niso izkazovali, da bi stanje, ki sta ga pritožnika zatrjevala, dosegalo takšno stopnjo resnosti, kot jo zahteva 3. člen Konvencije. Sodišče je ta del pritožbe v skladu s 4. odstavkom 35. člena Konvencije zavrnilo kot neutemeljenega. Sodišče je ugotovilo, da v obravnavani zadevi ni prišlo do kršitve 3. člena.

OČITANA KRŠITEV PRVEGA ODSTAVKA 6. ČLENA IN 13. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnika sta se v skladu s 1. odstavkom 6. člena Konvencije pritožila zaradi trajanja in nepravilnosti postopkov. Trdila sta, da so bili sodniki pristranski, da niso upoštevali predloženega dokaznega gradiva ter da je sodišče napravilo napako pri vročitvi ene od obtožnic obtoženki. Pritožnika sta se pritožila, da domača pravna sredstva niso bila učinkovita, saj se Ustavno sodišče in drugi pristojni organi niso odzivali na njune pritožbe glede izvedbe postopkov, ki so se nanašali na smrt njunega sina. Sodišče je zaključilo, da glede na to, da civilni postopek še teče in njegov izid ni gotov, je očitok nepravilnosti civilnega postopka prezgoden ter ga je v skladu s 1. ter 4. odstavkom 35. člena Konvencije zavrnilo zaradi neizčrpanja domačih pravnih sredstev. Kar pa zadeva očitke v zvezi s trajanjem civilnega in kazenskega postopka, zatrjevano nepravilnost civilnega in kazenskega postopka ter zatrjevano kršitev 13. člena Konvencije, je Sodišče ocenilo, da so povezani z očitkom procesne kršitve 2. člena Konvencije ter jih tako sprejelo v obravnavo. Sodišče je glede na navedbe pritožnikov in ob upoštevanju ugotovitev v zvezi s procesnim vidikom 2. člena, menilo, da ni potrebe, da se ti očitki obravnavajo ločeno.

OČITANA KRŠITEV 14. ČLENA KONVENCIJE

Pritožnika sta zatrjevala, da je njuna kazenska ovadba zoper zdravnico, ki je zdravila njunega sina, sprožila sovražnost slovenjgraške bolnišnice, kar ju je prisililo, da sta zdravniško pomoč poiskal drugje. Sodišče je na navedeno poudarilo, da 14. člen Konvencije ne obstaja kot samostojen člen, saj lahko učinkuje le v povezavi s pravicami in svoboščinami, ki jih zagotavljajo določbe Konvencije, zato 14. člen dopolnjuje druge vsebinske določbe Konvencije in njenih Protokolov. Zato 14. člena Konvencije ni mogoče uporabiti, razen če se dejstva v zadevi prekrivajo z eno ali večimi omenjenimi določbami. Sodišče je ugotovilo, da se pritožnika po 14. členu nista sklicevala na nobeno drugo določbo Konvencije ali njenih Protokolov. Tako 14. člena v tej zadevi ni bilo mogoče uporabiti. Četudi bi bilo člen mogoče uporabiti, pa pritožnika nista predložila nobenih

dokazov v zvezi z zatrjevanimi očitki. Zato je Sodišče ta del pritožbe v skladu s 4. odstavkom 35. člena Konvencije zavrnilo kot očitno neutemeljen. Sodišče je očitano kršitev 14. člena Konvencije zavrnilo kot očitno neutemeljeno.

ODLOČITEV SODIŠČA

Pritožnika sta zahtevala 1.300.000 SIT (približno 5.440 €) odškodnine za nastalo premoženjsko škodo, ki sta jo utrpela v obliki stroškov zaradi pasivnosti sodišč v domačih postopkih ter 1.800.000 SIT (približno 7.540 €) iz naslova nepremoženjske škode. Sodišče je glede nepremoženjske škode pritožnikoma na podlagi načela pravičnosti prisodilo v celoti zahtevani znesek 7.540 €, kar pa zadeva premoženjsko škodo, Sodišče ni ugotovilo vzročne zveze, zato je zahtevek zavrnilo. Pritožnika sta tudi zahtevala 1.100.000 SIT (približno 4.600 €) za stroške pred Sodiščem. Sodišče je ocenilo, da je pritožnikoma razumno prisoditi znesek 2.000 €.

Trimesečni rok za izplačilo odškodnine je bil 28. septembra 2007. Državno pravobranilstvo je dan pred iztekom tega roka, 27. septembra 2007, na sodišče v Strasbourgu vložilo zahtevo za ponovno obravnavo zadeve Šilih pred velikim senatom. Na državnem pravobranilstvu so tedaj pojasnili, da se je Slovenija odločila za vložitev zahteve za predložitev velikemu senatu, ker so ocenili, da je sodišče prevzelo pristojnost presojanja učinkovitosti sodnih postopkov, povezanih s smrtjo Gregorja Šiliha, še v času, ko Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin Slovenije ni zavezovala. Slovenija je 14. maja 1993 postala članica SE, 28. junija 1994 pa je ratificirala Evropsko konvencijo o človekovih pravicah.

Veliki senat Evropskega sodišča za človekove pravice je v primeru Šilih proti Sloveniji potrdil rabsodbo sodišča na nižji stopnji iz leta 2007.

»Obseg denarnega kaznovanja držav članic, ki morajo plačati pravično zadoščenje in odmerjene stroške, ni zanemarljiv. Države, ki so pogosto obsojene, plačujejo milijonske zneske v evrih (Ribičič, 2007, str. 121).«

5 ZAKLJUČEK

Zavest o človekovih pravicah je bistvena prvina civilne družbe, ki dviga zaupanje v pravni sistem. Vsak državljan Republike Slovenije, ki meni, da so mu bile kršene človekove pravice, ima na voljo številna pravna sredstva. Vstop Slovenije v Svet Evrope je razširil možnost uveljavljanja in spoštovanja človekovih pravic in svoboščin na še višjo raven.

Glavni cilj Sveta Evrope je doseči čim večjo enotnost med svojimi članicami pri varovanju osebne svobode, politične neodvisnosti in vladavine prava po načelih, ki so pravna podlaga demokracije in so pomembni za vsakega posameznika. Vse države članice Sveta Evrope so se zavezale spoštovati načelo svobode, načelo človekovega dostojanstva in načelo blaginje. S padcem berlinskega zidu in z razširjanjem demokratičnih vrednot po Evropi je Svet Evrope dobil novo politično razsežnost.

V okviru slednjega je najbolj uspešna in najbolj perspektivna institucija Evropsko sodišče za človekove pravice, ki ji pravijo čudežni otrok Sveta Evrope. Tudi Evropska unija priznava Evropsko sodišče za človekove pravice za najpomembnejšega vseevropskega varuha človekovih pravic.

Evropska konvencija o človekovih pravicah je razvijajoč mehanizem v primerjavi z drugimi instrumenti varstva človekovih pravic in svoboščin na mednarodni ravni. Krog varovanih pravic in svoboščin, obseg varstva ter pristojnosti Konvencije se širijo z uveljavitvijo dodatnih protokolov. Prav tako se Evropska konvencija za človekove pravice in svoboščine razvija s pomočjo vsakodnevne sodne prakse. Protokol XIV, ki je stopil v veljavo 1. junija 2010, drastično reformira Evropsko sodišče za človekove pravice z namenom izboljšati svoje delovanje, tudi v smislu hitrejši obravnave primerov.

Slovenija se je uvrstila na listo držav kršiteljic Evropske konvencije o človekovih pravicah dokaj pozno. V diplomski nalogi sem predstavila nekatere pomembnejše primere, ko je bila Slovenija tožena pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. Iz primerov izhajajo pomembne predpostavke za uveljavitev sprememb v Sloveniji. Slovenski državljani smo pridobili možnost vložitve pritožbe na Evropsko sodišče za človekove pravice z ratifikacijo Evropske konvencije o človekovih pravicah in svoboščinah 28. julija 1994.

Najodmevnejši primer, v katerem je bila Slovenija obsojena pred Evropskim sodiščem za človekove pravice, je primer Rehbock. Država je bila obtožena za nečloveško ravnanje. Države članice bi lahko same storile veliko, če bi poglobljeno spremljale sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice in odpravljale kršitve ugotovljene v primerih iz drugih držav.

Najpogostejši ugotovljeni kršitvi proti Sloveniji sta kršitev 6. (govori o pravici do sojenja v razumnem roku) in 13. člena (govori o pravici do učinkovitega pravnega sredstva).

Evropsko sodišče za človekove pravice je – v primerih kršitve zgoraj omenjenih členov – dosodilo pravično zadoščenje ter povrnitev stroškov, ki jih je imel pritožnik.

Poznavanje sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice in spremljanje njegovega razvoja je za posamezne države zelo pomembno vodilo za prihodnost. Slednje dokazuje tudi pogled iz Ustavnega sodišča, ki ne more sprejeti nobene pomembnejše odločitve, ne da bi ocenilo možnosti za uspeh pritožnika pred Evropskim sodiščem za človekove pravice.

LITERATURA

1. BEBLER, Anton (2007) Uvod v Evropske integracije. Uradni list RS, Ljubljana.
2. BENOIT ROHMER, Florence, KLEBES, Heinrich (2006) Pravo Sveta Evrope: na poti k vseevropskemu pravnemu prostoru. GV založba, Ljubljana.
3. GRAD, Franc et al. (2007) Ustavno pravo Evropske unije. Pravna fakulteta, Ljubljana.
4. JAMBREK, Peter (1994) Evropski standardi temeljnih pravic. Podjetje in delo: revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo. Št. 5/6, str. 581–592.
5. JAMBREK, Peter (1998) Varstvo pravic posameznika v razmerju do javne uprave: oris načel in meril prava Evropske konvencije za človekove pravice. Zbornik referatov, Ljubljana.
6. KAUČIČ, Igor, GRAD, Franc (2008) Ustavna ureditev Slovenije. Gospodarski vestnik, Ljubljana.
7. KOCJANČIČ, Rudi et al. (2003) Ustavno pravo Slovenije. Visoka upravna šola, Ljubljana.
8. KUKEC, Bojan (2008) Odvetnik in državljani pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. Marketing Beno Fekonja, Ljubljana.
9. LAMPE, Rok (2010) Pravo človekovih pravic. Uradni list RS, Ljubljana.
10. LEUPRECHT, Peter et al. (1993) Slovenija in Evropska konvencija o človekovih pravicah. Zbornik razprav, Ljubljana.
11. MAVČIČ, Arne (1999) Sodno varstvo temeljnih človekovih pravic: mednarodni primerjalni pregled. Dignitas. Št. 1, str. 151–170.
12. MAVČIČ, Arne, PAVČNIK, Marijan (1992) Temeljne pravice in razlagalna vrednost ustave. Pravniki. Letnik 47, št. 6/8, str. 271–290.
13. RIBIČIČ, Ciril (2007) Evropsko pravo človekovih pravic. Pravna fakulteta, Ljubljana.
14. ROVŠEK, Jernej (1993). Slovenija in Evropska konvencija o človekovih pravicah (zbornik referatov) in Konvencija o varstvu človekovih pravic s protokoli. Ljubljana.

VIRI

1. Council of Europe. 50 years of activity. Some facts and figures.
Dosegljivo na: <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/ACD46A0F-615A-48B9-89D6-8480AFCC29FD/0/FactsAndFiguresENAvril2010.pdf>. 11. 6. 2010.
2. Council of Europe. Analysis of statistic 2009.
Dosegljivo na: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/89A5AF7D-83D4-4A7B-8B91-6F4FA11AE51D/0/Analysis_of_statistics2009.pdf. 16. 6. 2010.
3. Council of Europe. Country statistic.
Dosegljivo na: <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/B21D260B-3559-4FB2-A629-881C66DC3B2F/0/CountryStatistics01012009.pdf>. 1. 8. 2010.
4. Council of Europe. Table of violations 1959 - 2009.
Dosegljivo na: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E8F73EC8-AF6A-4205-BAF2-F6043F67F651/0/Tableau_de_violations_2009_ENG.pdf. 2. 7. 2010.
5. Evropska konvencija o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah s protokoli. Ur-list RS, št. 7/1994, št. 49/2005.
Dosegljivo na: http://www.coe.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/005/. 11. 9. 2009.
6. Informacijski urad Sveta Evrope v Republiki Sloveniji.
Dosegljivo na: <http://www.coe.si/sl/>. 08. 12. 2009.
7. Informacijski urad Sveta Evrope v RS. Dosegljivo na: http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/slovenski_pr_evodi_sodb/168/. 5. 5. 2010.
8. Iskalnik po sodbah Evropskega sodišča za človekove pravice. HUDOC.
Dosegljivo na: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en>. 15. 12. 2009.
9. Sodba Belinger proti Sloveniji. Dosegljivo na: http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/slovenski_pr_evodi_sodb/168/. 7. 7. 2010.
10. Sodba Lukenda proti Sloveniji. Dosegljivo na: http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/slovenski_pr_evodi_sodb/1737/. 12. 5. 2010.
11. Sodba Majarič proti Sloveniji. Dosegljivo na: http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/slovenski_pr_evodi_sodb/156/. 23. 3. 2010.

12. Sodba Rehbock proti Sloveniji. Dosegljivo na:
http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/slovenski_pr-evodi_sodb/157/. 18. 7. 2010.
13. Sodba Tričkovič proti Sloveniji. Dosegljivo na:
http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/slovenski_pr-evodi_sodb/167/. 13. 5. 2010.
14. Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04.